

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1932.

Andra kammaren.

Nr 12.

Tisdagen den 9 februari.

Kl. 4.30 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 3 innevarande februari.

§ 2.

Föredrogos var för sig och hänvisades till behandling av lagutskott följande Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner:

nr 72, angående godkännande av en internationell konvention för betryggande av säkerheten för människoliv till sjöss med mera samt en internationell lastlinjekonvention med mera;

nr 74, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 9, 16 och 22 §§ lagen den 16 oktober 1914 (nr 349) om tillsyn å fartyg; och

nr 73, med förslag till lag om ändrad lydelse av 35 § sjölagen.

Vid härpå skedd föredragning av propositionen, nr 76, angående åtgärder vid sockerbetsodlingens stödjande yttrade: *Vid remiss av propositionen nr 76.*

Herr Engberg: Herr talman! Eftersom herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet är närvarande och står uppe på talmannens podium, kanske det må vara tillåtet att vid remissen av denna proposition säga ett par ord.

Det förmodades i en del tidningar, att regeringen i år icke skulle komma med något särskilt förslag om extra stöd åt betodlingen. Man hade en så mycket större anledning att förmoda detta som en kommission, tillsatt av Kungl. Maj:t, undersökt sockerindustriens förhållanden och lagt fram ett betänkande, som i sina huvuddrag slog fast, att sockerindustrien under årens lopp, i hägn av ett rikligt tilltaget tullskydd, så hade skott sig, så hade tillgodosett sina egna intressen, att det vore billigt och rättvist, om den avstode något av sin stora anpart i tullen till betodlarna. Jag är övertygad om, att ingen i denna kammare och ingen i riksdagen över huvud undervärderar de svårigheter, varmed även betodlarna ha att kämpa under de tryckta förhållanden som nu råda. När det emellertid blev klart genom den utredning, som överlämnats till Kungl. Maj:t, att industrien av tulltioöringen tog för egen räkning fem öre eller hälften, att odlarna fingo ungefär två öre, och att staten fick tre öre, blev det också klart för alla, som intresserat sig för denna fråga, att en förskjutning vid tullinkomstens fördelning till förmån för odlarna borde vara rimlig och riktig. Man hade väntat, att, vid den uppgörelse, som träffats, sockerbolaget skulle tvungits att äntligen bereda odlarna större förmåner utan en ytterligare beskattning och brandskattning av konsumenterna. Man hade ett extra skäl att förmoda detta på grund av de deklARATIONER, som medlemmar av den nuvarande regeringen vid olika tidpunkter gjort i

Vid remiss av
propositionen
nr 76.
(Forts.)

riksdagen. Såväl herr jordbruksministern som herr finansministern hava vid upprepade tillfällen och med mycken aplomb i denna kammare gentemot högerns tullkrävare sagt, att man icke ville vara med på en sådan väg, där konsumenterna ytterligare beskattades, utan man ville lägga på inkomst- och förmögenhetsskatten i form av ett direkt anslag på budgeten det bidrag som skulle ges. Det är anmärkningsvärt, att regeringen, när den i år har framlagt sin proposition, helt plötsligt utrymt denna position, så många gånger deklarerad från regeringens egna ledamöter, och gått över på den principiella linje, varpå högern här i riksdagen opererat hela tiden, nämligen att lägga bördan på konsumenterna.

Det är i dessa tider, herr talman, så mycket allvarligare, som regeringen redan mycket kraftigt beskattat kaffet. Nu gäller det sockret, och det blir konsumenterna, som få sitta emellan. Konstruktionen av regeringens förslag är nämligen, så långt man hittills kunnat se, den, att vid ett för regleringsåret gällande genomsnittligt sockerpris under 29 öre, så kan bolaget icke blott fullständigt täcka sitt bidrag till odlarna på konsumenternas bekostnad utan till på köpet på konsumenternas bekostnad göra sig en extra vinst därutöver. Går sockerpriset ned till 27 eller låt mig säga ännu någon lägre siffra i ören, så blir följden, att sockerbolaget kan håva in mycket stora vinster för egen räkning. Det är på det sättet, att först vid ett så högt sockerpris av 31 öre blir det bolaget, som ensamt bekostar till betodlarna det tillägg som garanteras.

Denna garantiprotektionism ligger helt i linje med den politik, som regeringen redan har slagit in på i spannmålsfrågan. Det är en tillämpning på sockerfrågan av hela spannmålsregleringstanken, men tillämpningen måste sägas vara ganska betänklig för att icke säga äventyrlig, när man finner, hurusom i denna tid, då konsumenterna sannerligen klämmas från alla möjliga håll, man i stället för att ordentligt klämma sockerbolaget, som enligt utredningen har råd att betala till betodlarna, klämmer konsumenterna igen. Jag måste därför, herr talman, anse det ganska självklart, att det utskott, som får hand om denna proposition, går att riktigt grundligt syna hela den konstruktion, varpå propositionen är fotad, och om möjligt tillse, att icke ont göres värre.

Den förutvarande sockerpolitiken ifrån regeringens sida med subvention är alltså nu övergiven. Ett nytt monopol tillskapas. Man frågar sig, huru många monopol den nuvarande regeringen egentligen tänker tillskapa i detta arma land, innan den är färdig med sin sällsamma näringspolitik. Vi ha redan spannmålsmonopol, nu få vi sockermonopol. Vad är det som man nästa gång har i beredskap? Det är en fråga, som man allmänt har anledning att ställa sig i riksdagen inför denna proposition.

Men den närmaste fråga till herr jordbruksministern, som jag skulle önska besvarad redan före remissen, den vill jag formulera sålunda: Vad är det som gjort, att regeringen nu övergivit sin förut hävdade grundsats, att bidraget till betodlarna skulle tagas ut på inkomst- och förmögenhetsskatten? Vad är det som gjort, att regeringen gått över till att beskatta konsumenterna enligt samma princip, som tullkrävorna här alltid hava förfäktat? Kanske herr jordbruksministern vill upplysa därom.

Chefen för jordbruksdepartementet herr statsrådet **von Stockenström**: Herr talman! Det är kanske icke anledning att vid detta tillfälle närmare ingå på den proposition, som av regeringen framlagts i sockerfrågan och som bygger på det förslag i ärendet, vilket utarbetats av den tillsatta sockerkommissionen, och som även godkänts av sockerbolagen och av sockerbetodlareföreningens styrelse förklarats komma att tillstyrkas.

Jag föranleddes närmast att begära ordet med anledning av den föregående talarens direkta fråga, vad anledningen kunde vara att man i år icke hade följt

subventionslinjen såsom skedde förra året. Jag vill då erinra om, att när riksstaten gjordes upp, när statsverkspropositionen utarbetades, pågingo som bäst förhandlingar mellan sockerbolaget och betodlarna, och det var först strax innan riksdagens början som det visade sig, att dessa förhandlingar icke ledde till något resultat, varför man ansåg det från regeringens sida vara lämpligt att en statlig kommission fick taga hand om saken. Redan i den omständigheten att vid den tidpunkt, då statsverkspropositionen utarbetades, förhandlingar som bäst pågingo, ligger en förklaring till att man icke i det läget kunde gå och säga, att därest ni icke kunna göra upp, skola vi föreslå riksdagen att satsa så och så många miljoner. Det brukar man icke göra, när förhandlingar pågå, man säger icke: ni få göra hur ni vilja, kunna ni icke komma överens, skola vi ingripa. Men därtill kommer, att det statsfinansiella läget i år är ett helt annat än tidigare. Förra året och året förut mötte det icke så synnerligen stora svårigheter att belasta budgeten med det belopp, som sockersubventionen kostade. I år är läget ett annat. Och man har ansett, att då förhållandena blivit sådana, att ett visst ingripande från statens sida är behövt och önskligt, borde man gå andra vägar. När då sockercommissionen framlade detta förslag, ansågo vi det vara en väg, som var framkomlig. Och jag vill tillägga, att jag tror, man kan gå den vägen utan att konsumenterna på något oskäligt eller obehörigt sätt betungas.

Herr Engberg talade om att man nu lägger huvudsakliga bördan på konsumenterna. Jag medger, att det pris, som här förutsättes, ligger en liten smula över det pris, som gällt den sista tiden. Men det ligger icke över det pris, som gällde i början av år 1930. Det ligger väsentligt under det pris, som gällt den sista femårsperioden, och det ligger ännu mera under det pris, som gällde under femårsperioden 1922—1926, och är icke stort mer än hälften av det pris, som både herr Engberg och andra fingo betala för sockret före kris-tiden, eller 1912—1913.

Om man nu får betala ett sockerpris av 31 öre, medan vi närmaste tiden före kriget hade ett pris av 55 öre, kan man icke med fog säga, att det är någon oskälig börda, som därmed lägges på konsumenterna.

Herr Engberg: Ord för ord detsamma som högerns representanter anföra i denna fråga, då det gäller deras tullförslag, har herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet nu yttrat. Man har ju också från högerhåll plägat hänvisa till förutvarande högre sockerpriser, och man har, när man begärt en tullförhöjning, sagt, att prisförhöjningen spelar väl ändå icke så stor roll i jämförelse med de sockerpriser, som varit. Nu hava vi av herr jordbruksministern hört, att skälet till att man övergivit den gamla linjen är de statsfinansiella konjunkturerna. Jag måste verkligen säga, att det är överraskande. Förr hava vi från regeringens representanter hört, att det varit en folkfrisinnad grundsats att i sockerfrågan icke vältra över bördan på konsumenterna, och därför har man tagit ut bidraget på inkomst- och förmögenhetsskatten. Nu är det slut med den grundsatsen, nu är det konjunkturerna, som avgöra saken. Därför att det råder ett annat statsfinansiellt läge för ögonblicket, övergår man till att beskatta konsumenterna!

Jag måste för övrigt beträffande herr jordbruksministerns framställning säga, att det fortfarande är besynnerligt, att, om nu regeringen vill hjälpa betodlarna, vilket i och för sig kan vara ett lofvärt syfte, man ordnar den saken på det sättet, att, om sockerpriset råkar sjunka under 29 öre, också sockerbolagen bli i tillfälle att skörda vinst utöver de vinster, som bolagen redan ha. Nog är detta, mina herrar, en besynnerlig avslutning på den iscensatta undersökningen, av vilken allmänheten hittills bibragts den uppfattningen genom sakkunniga män, att sockerbolagen mycket väl ha råd att betala till bet-

Vid remiss av
propositionen
nr 76.
(Forts.)

Vid remiss av odlarna även detta prisförbättringstillägg. Nog är det en besynnerlig avslutning på hela denna politik att ställas inför ett förslag, som, därest det genomsnittliga sockerpriset ligger under 29 öre, ger sockerbolagen extra vinst utöver den förutvarande.

propositionen
nr 76.
(Forts.)

Herr jordbruksministern hänvisade till det nuvarande priset av 29 öre. Ja, vi hava ju sett, huru kurvan går upp och ned, och att det blir genomsnittspriset, som blir avgörande. När man märker, huru genomsnittspriset för 1931 var 26.9 öre, är det mycket, som talar för att det sannolikt för det kommande året icke kommer att ligga högre än 28 öre eller något sådant. Men det betyder, herr talman, att konsumenterna få betala, icke bara odlingsbidraget till dem, som odla den bästa delen av Sveriges åkerjord, utan det betyder, att konsumenterna därjämte få betala en duktig slant till sockerbolagen. Det är en sådan politik, som jag betraktar såsom i högsta grad betänklig och som gjort, att jag här begärt ordet.

Herr andre vice talmannen **Bengtsson**: Herr talman! Jag tror, att hela svenska folket i stort sett är tillfredsställt med att det blir en lösning av betodlingsfrågan här i landet för år 1932. Det är nämligen så, att om denna odling hade upphört, vilket ju låg nära till hands att tro under förhandlingarnas gång, så hade detta drabbat icke bara, såsom herr Engberg alltid säger, Skånes bästa jord, utan det hade även drabbat järnvägar, industrier och, framför allt, en mängd arbetare, fastanställda och säsongarbetare, som i mycket hög grad äro beroende av denna odling. Det skulle också kunnat leda dithän, att staten på annat sätt fått lov att ingripa med understöd till dessa arbetare.

Den som haft tillfälle att litet blicka in i dessa underhandlingar vet, att det nog är sockerbolagen, som pressats allra hårdast vid uppgörelsen. Medan betodlarna år 1930 voro garanterade ett pris av 2 kronor 45 öre, äro de i år enligt förslaget endast garanterade 2 kronor 30 öre. Jag vet icke, huru pass många, som stå bakom herr Engberg och dela hans mening, men jag vet, att om icke denna betodling kommer till stånd, bliver det ett gny långt in i vissa lager av vårt folk, där man icke med organisationers hjälp lyckats tillkämpa sig samma förmåner, som man på andra håll kunnat göra.

Jag har ingen anledning att på något sätt gå in på det angrepp, som herr Engberg gjorde emot att den sittande regeringen ändrat ståndpunkt sedan förra året. Jag vill endast framhålla, att det är en fördel, att staten icke i dessa för budgeten ekonomiskt brydsamma tider lämnar direkta anslag, vilket kunnat medföra mycket obehagliga verkningar. Det nu föreslagna sättet att ordna saken medför i alla fall icke, såsom också herr jordbruksministern mycket riktigt framhöll, en prisökning av någon betydelse för konsumenterna, som kan hava någon ödesdiger verkan.

Vidare anfördes ej. Kammaren beslöt överlämna ifrågavarande proposition jämte de i anledning av densamma inom kammaren avgivna yttrandena till bevillningsutskottet.

Slutligen föredrogs och remitterades till statsutskottet propositionen, nr 81, angående ersättning till nämndemannen E. A. Westin i Bäck, Bjästa, för ett under postförsändning förkommet penningbelopp.

§ 3.

Härefter föredrogs, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 2 och 15, första lagutskottets utlåtanden nr 3 och 4 samt andra lagutskottets utlåtanden nr 6—8.

§ 4.

Justerades protokollsutdrag.

§ 5.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Andersson</i> i Ovanmyra	under 4 dagar fr. o. m. den 10 febr. och
» <i>Weibull</i>	» 6 » » » 10 » .

Kammarens ledamöter åtskildes härafter kl. 4.56 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Onsdagen den 10 februari.

Kl. 2 e. m.

§ 1.

Enligt därom den 6 innevarande februari fattat beslut företogs nu val av dels tjugufyra valmän för utseende av revisorer och revisorssuppleanter för granskning av riksbankens avdelningskontors i orterna räkenskaper och förvaltning, dels och sex suppleanter för dessa valmän; och utsågos därvid till

valmän:

herr *Anderson* i Storegården,
 » *Andersson* i Katrineholm,
 » *Aronson*,
 » *Borg*,
 » *Fast*,
 » *Gardell* i Gans,
 » *Gustafson* i Vimmerby,
 » *Hage*,
 » *Hammarlund*,
 » *Hedlund* i Häste,
 » *Hedlund* i Östersund,
 » *Holmström*,
 » *Jansson* i Falun,
 » *Johansson* i Edsbyn,
 » *Lindmark*,
 » *Lovén*,
 » *Lundén*,
 » *Magnusson* i Kalmar,
 » *Månsson* i Erlandsro,
 » *Nilsson* i Örebro,
 » *Persson* i Fritorp,
 » *Ryberg*,

herr *Schött* och
 » *Sjöström*,
 var och en med 95 röster; samt

suppleanter:

herr *Lindberg*,
 » *Molander*,
 » *Hollertz*,
 » *Åqvist*,
 » *Törnkvist* i Karlskrona och
 » *Edberg*,
 var och en med 37 röster.

Ordningen mellan suppleanterna bestämdes, sådan den finnes här ovan angiven, genom lottnings.

§ 2.

Justerades protokollsutdrag angående de i nästföregående paragraf omförmälda valen.

§ 3.

Till avgörande företogs statsutskottets utlåtande, nr 9, angående regleringen för budgetåret 1932/1933 av utgifterna för kapitalökning i avseende å post- och telegrafverken, statens järnvägar och statens vattenfallsverk.

På förslag av herr talmannen beslöt kammaren, att förevarande utlåtande skulle föredragas punktvis samt att vid föredragningen av de särskilda punkterna endast kantrubrikerna skulle uppläsas.

Punkterna 1—6.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 7.

Lades till handlingarna.

Punkterna 8 och 9.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 10 och 11.

Lades till handlingarna.

Punkterna 12—16.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*I fråga
 om nytt
 stationshus
 vid Falkö-
 pings central.*

Vid nu skedd föredragning av *punkten 17*, angående väckt motion om anslag till nytt stationshus vid Falköpings central, begärdes ordet av motionären herr **Bäcklund**, som yttrade: Herr talman! Under denna punkt i utlåtandet behandlar statsutskottet den av mig väckta motionen angående anslag till byggande av nytt stationshus vid Falköpings central. Utskottet hemställer om avslag å motionen. Detta har emellertid skett, utan att utskottet närmare ingått på själva sakfrågan om det föreligger behov av nybyggnaden eller icke. Under vanliga förhållanden skulle det ju inte finnas stora

utsikter att få ett så stort anslag beviljat genom framställning i en enskild motion, men i detta fall föreligga två avgörande omständigheter, som borde vara avgörande för att utskottet skulle kunnat gå ifrån den gängse kutymen.

Den första är, att stationshuset är så illa medfaret, att en nybyggnad är nödvändig och att järnvägsstyrelsen ej har ägnat frågan nödig uppmärksamhet. Det andra skälet är, att arbetslösheten är omfattande i orten och att detta ur den synpunkten hade varit ett både nödvändigt och nyttigt arbete, som hade kunnat sättas i gång.

För ett tiotal år sedan begärde distriktschefen, att stationshuset skulle ombyggas. Det fanns penningar den gången, men frågan blev då undanskjuten på grund av ett förslag om centralisering till en station av resandetrafiken över Falköping. Detta förslag har järnvägsstyrelsen för länge sedan gått ifrån och staden har fått ändra stadsplanen — först för att få den där centralstationen och sedan emedan järnvägsstyrelsen förklarat, att den ej komme att utföras. Två gånger har alltså staden varit nödsakad ändra sin stadsplan med anledning av det här.

Nu har statsutskottets ärade vice ordförande och fjärde avdelningens vice ordförande, herr Anderson i Råstock, förklarat för mig, att man bör läsa utlåtandet så, att det trots avslaget ligger en tillstyrkan i utskottets skrivsätt. Om så är, synes det mig, som om det vore på sin plats, att herr Anderson i Råstock till kammarens protokoll avgäve sin mening i saken. Detta har enligt min uppfattning stor betydelse för frågans framtida behandling.

Jag har ingen anledning att nu klandra statsutskottet, om det är så, att man får utläsa den omnämnda välviljan i utskottsutlåtandet, men det hade nog varit lämpligt, om utskottet även ur arbetslöshetens synpunkt ägnat frågan något större uppmärksamhet. Det kan icke heller ur statens synpunkt vara riktigt, att stationens tjänstemän i tjänstelokalerna skola behöva flytta skrivborden än från den ena och än från den andra platsen inom expeditionen för att undgå det från taket rinnande vattnet. Det där låter kanske drastiskt, men så är förhållandet. Statsutskottets ärade vice ordförande vet mycket väl, att huset är dåligt, ty han har själv för flera år sedan i någon mån undersökt den saken. Jag vet också, att 1930 års statsrevisorer voro därmere och besågo stationshuset och de, som då voro närvarande, tyckte, att det var mycket illa medfaret och att det behövdes en ändring; men revisorernas uppgift är ju inte att söka göra utgifter utan kanske snarare tvärtom, och därför kunde de inte gärna lägga sig i saken. Jag vet vidare, att bl. a. även andre vice talmannen då såg på stationshuset i fråga och att han ansåg det synnerligen dåligt.

Nu har stadsfullmäktiges ordförande skrivit till statsutskottets vice ordförande i saken, och jag tror, att han i allt verifierat vad jag har uttalat i motionen, och kanske även vad jag nu kommer att säga här. Han har i det brevet hemställt, att avdelningen skulle göra ett besök på platsen, vilket även jag ifrågasatt i min motion. Men avdelningen har tydligen ansett sig ha så stor kännedom om den ifrågasatta byggnaden och det nuvarande stationshusets skick, att den ej ansett sig behöva göra ett besök i Falköping. Jag beklagar, att så varit förhållandet, men därom kan jag ju icke säga något vidare, när avdelningen icke ansett sig ha tid att företa denna resa.

För att nu visa att det inte är endast från socialdemokratiskt håll man kräver ett nytt stationshus i Falköping, skall jag tillåta mig att läsa några rader ur en artikel ur högertidningen i Falköping — Falköpings Tidning — i vilken man behandlar arbetslöshetsanslagen i allmänhet. Jag instämmer visserligen ej i artikeln i övrigt, men vad som är skrivet här, när det gäller stationshuset, måste jag ju ge min anslutning. Tidningen skriver:

»Vi nämnde även staten. Ett typiskt exempel härvid är det planerade sta-

*I fråga
om nytt
stationshus
vid Falkö-
pings central.
(Forts.)*

tionshuset för Falköpings C. Man kan förvisso beräkna, att åtminstone 95 % av denna till 240,000 kronor beräknade byggnad skulle komma svenska arbetare och näringsidkare på olika områden till godo. Huset är trängande nödvändigt. Det nuvarande är ett med varje år hopfallande spektakel för både stat, stad och S. J. Men S. J. vill ej belasta sina utgifter med kostnaden, och staten, d. v. s. riksdagen, skrämmas av 'den stora utgiften'.

Tänk om man resolut frigjorde sig från detta spegelfäkteri och detacherade de 240,000 från mångmiljonanslaget till 'Arbetslöshetens bekämpande'!»

Det är vad högertidningen skriver, och jag tror, att det i viss mån sammanfaller med den synpunkt, som herr statsministern framförde i remissdebatten här, när det var fråga om arbetslöshetsanslagen och deras användning, nämligen att man skulle försöka utnyttja dessa för nödiga och nyttiga arbeten. Därför tror jag, att det hade varit riktigt att också se på den här saken på sådant sätt, även om nu arbetet tillhör statens järnvägars ordinarie arbeten och bör utföras i deras regi.

Personalen på stationen har i en längre skrivelse till järnvägsstyrelsen redan den 29 augusti 1931 fäst styrelsens uppmärksamhet på de dåliga förhållandena rörande stationshuset. Jag skall icke trötta kammaren med att läsa upp, vad personalen anför. Men dess skrivelse är i alla fall ett uttryck för, hur förskräckligt det är såväl för den resande allmänheten som för personalen att vistas i detta stationshus, när förhållandena äro sådana.

Jag vet mycket väl, herr talman, att det inte lönar sig att mot ett enhälligt statsutskott göra ett yrkande, ty det tjänar inte saken och därför skall jag också underlåta att göra det. Men skulle frågan ändå inte kunna falla något framåt, jag riktar mig till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet — som är här närvarande — och anhåller om hans medverkan för att ifrågavarande stationsbyggnad måtte snarast komma till stånd. Och detta är ju möjligt, utan att det blir något anslag ifrån riksdagen. Det finns som bekant något, som heter förnyelsefonden, från vilken järnvägsstyrelsen bara behöver begära att få använda medel hos Kungl. Maj:t. Och Kungl. Maj:t kan ju också bifalla detta. Jag hoppas, att när frågan kommer inför herr statsrådet, det måtte bli något resultat av saken. Vidare hoppas jag för min del att herr vice ordföranden i statsutskottet ville verifiera något av vad jag sagt här angående behovet av ett nytt stationshus samt att det är önskligt att erhålla detta så snart som möjligt.

Härpå anförde:

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Jag måste säga, att den översättning eller det citat, som herr Bäcklund gjorde, av vad jag sagt till honom, är något fritt. Jag har tillåtit mig säga, att jag tycker, att frågan ligger bra till, och det har jag ingen anledning att sticka under stol med här i kammaren heller. Jag vill påpeka vad utskottet har skrivit, nämligen att järnvägsstyrelsen har en ny stationsbyggnads uppförande under övervägande, och så tillvida vill jag stryka under, vad herr Bäcklund sade, att nog är detta ett utav de byggnadsföretag, som äro förtjänta av att komma till utförande snarast möjligt.

Jag tror också, att herr Bäcklund kan räkna med, att denna ombyggnad kommer att verkställas i samband med fullbordandet av elektrifieringen i den mån den berör Falköping. Jag kan icke se, att det finns något reellt hinder för järnvägsstyrelsen att i ganska god tid före nästa budgetår påbörja denna ombyggnad. Och stationshuset i fråga har varit så dåligt länge, att det inte går att klara sig längre.

Med dessa korta ord, herr talman, tillåter jag mig att yrka bifall till statsutskottets hemställan.

*I fråga
om nytt
stationshus
vid Falkö-
pings central.
(Forts.)*

Chefen för kommunikationsdepartementet herr statsrådet **Jeppsson**: Herr talman! Då herr Bäcklund vid den nu föredragna punkten riktade en vädjan direkt till mig, skall jag be att få yttra några ord.

Vad ombyggnaden av stationshuset vid Falköpings central beträffar, så ligger saken så till, att vid uppgörandet av nu föreliggande statsverksproposition någon framställning i ärendet icke inkommit från järnvägsstyrelsens sida. Jag har emellertid av generaldirektör Granholm erfarit, att järnvägsstyrelsen har för avsikt att i sitt förslag till stat för förnyelsefondens användning för år 1933 uppföra anslag till ombyggnad av stationshuset i fråga. Jag tror därför, att det föreligger stora utsikter för att herr Bäcklund och övriga av saken intresserade under nästkommande år få sina önskningar uppfyllda. Man skulle alltså icke vinna särdeles mycket i tid genom att riksdagen nu bifölle herr Bäcklunds motion — till vilken herr Bäcklund icke heller själv yrkat bifall — då man genom att använda förnyelsefondens medel på ett ganska tidigt stadium under nästkommande budgetår kan taga itu med saken, detta dock givetvis under förutsättning att icke alldeles oförutsedda ekonomiska svårigheter komma att yppa sig. Järnvägsstyrelsen har som sagt för avsikt att föra fram frågan, och i vad på mig ankommer, skall jag visst icke ställa mig avvisande till förslaget.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 18—32.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 33.

Lades till handlingarna.

Punkten 34.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 4.

Å föredragningslistan var härefter upptaget statsutskottets utlåtande, nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående täckande av kostnaderna för den s. k. Ådalskommissionen.

*Ang.
kostnaderna
för den s. k.
Ådalskom-
missionen.*

Med tillstyrkande av vad Kungl. Maj:t föreslagit i en till riksdagen avlåten, den 4 januari dagtecknad proposition, nr 16, vilken hänvisats till behandling av statsutskottet, hemställde utskottet att riksdagen måtte medgiva, att för täckande av de utgifter för den s. k. Ådalskommissionen, med vilka det under femte huvudtiteln uppförda reservationsanslaget till kommittéer och utredningar genom sakkunniga belastats, finge till nämnda anslag från förslagsanslaget för oförutsedda utgifter i allmänhet överföras ett belopp av 47,910 kronor 44 öre.

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade:

Herr **Sandström**: Herr talman! Jag vill till en början erinra, att det här icke kan vara fråga om att man skall sätta sig emot beviljandet av nu ifrågasvarande anslag. Jag kommer sålunda att tillstyrka detsamma. Emellertid

Ang.
kostnaderna
för den s. k.
Ådalskom-
missionen.

(Forts.)

skulle jag vilja i samband med behandlingen av detta ärende yttra några ord om själva det uppdrag, Ådalskommissionen hade, och något vidröra de problem, som kommissionen fick till bedömande och avgörande.

Nu efteråt har man enligt min mening fått alltmera klart för sig, att tillsättandet av Ådalskommissionen icke var så nödvändigt, och att denna åtgärd kanske t. o. m. haft i viss mån menliga verkningar. Jag vill dock icke klandra regeringen för att den tillsatte en utredningskommitté i den situation, som förelåg. Vi veta ju, huru upprörda sinnena voro, vilken psykos, som behärskade arbetarmassorna, vi minnas de upprörda debatterna här i kamrarna och vi få därför icke alls förvåna oss över att regeringen ville lugna stämningen. Jag vill som sagt icke alls klandra regeringen för tillsättandet av kommissionen i och för sig.

Vad personvalet beträffar, så blevo till medlemmar utsedda idel framstående, kunniga och dugliga män med stort anseende i landet. Även på den punkten är sålunda intet att anmärka. Men själva kommissionen blev dock genom detta personval ett slags politisk delegation, något som jag för min del icke tror var så lyckligt, då det gällde utredandet av de frågor, som stodo på dagordningen och som kommissionen fick sig förelagda till lösning. Inom en politisk delegation går det merendels till ungefär på samma sätt som i ett riksdagens utskott: då man skall avfatta beslutet, blir det ofta kompromisser om vad man skall skriva och huru orden skola falla i betänkandet. Jag kan icke värja mig för tanken, att även härvidlag en kompromiss i viss mån ägt rum. Om man läser Ådalskommissionens betänkande, tycker man sig finna, att det har kompromissats mellan socialdemokrater och liberaler — jag vet icke ens, om högern därvidlag var med på ett hörn; den hade ju visserligen en representant med i kommissionen, men det förefaller som om hänsyn till högerns synpunkter ej tagits vid utlåtandets redigering.

I varje fall finner jag, att själva formuleringen av utlåtandet lämnar åtskilligt övrigt att önska. Då man går igenom betänkandet finner man, att ännu några saker kunde ha berörts, och att man bort försöka nå ytterligare resultat i sitt utredningsarbete. Jag skall peka på några av de frågor, som enligt mitt förmenande även borde ha blivit föremål för kommissionens utredning.

Först är då att märka de mot det lagbundna samhället riktade kommunistorganisationerna. Dessa förbigingos ganska lätt av kommissionen. Det hade varit att vänta att man kommit med en omfattande utredning om dessa organisationers förekomst och verksamhet. Något dylikt ville kommissionen icke ingå på, ehuru tillfället dock varit synnerligen lämpligt för en behandling av denna betydelsefulla fråga.

Går man så till frågan om själva orsaken till de beklagliga kravallerna med dess sorgliga följder, så finner man, att kommissionen även i det hänseendet icke knäckt nöten — åtminstone framgår detta icke av kommissionens utlåtande. Varför uppstod det en sådan social oro i Ådalen dessa majdagar 1931? Jo, därför att arbetsvilliga kommit till en arbetsplats, där det gällde utlastning av trämassa men vilken arbetsplats var av arbetareorganisationen blockerad. Första upprinnelsen var arbetskonflikten vid Marma—Långrör. Så utfärdade pappersindustriarbetareförbundet en ukas till arbetarna vid två massafabriker i Ådalen, att dessa arbetare skulle gå ut i sympatistrejck. Nåväl, detta var deras fulla rättighet, och jag vill icke rikta någon anmärkning mot förbundet i det avseendet. Det händer ju ofta, att konflikterna utvidgas och leda till sympatistrejck, ja, kanske även till sympatilockout. Emellertid anser jag, att man från ifrågavarande arbetareförbunds sida begick en stor oklokhet, då man lät blockaden omfatta även utlastningsarbetet av trämassa. Vi hörde här i fjol under en debatt en aktad representant på göteborgsbänken tala om en ny moral, enligt vilken man mot gällande lag skulle ha rätt att behandla strejkbry-

tare sämre än andra svenska medborgare. Men även om socialdemokraterna vilja åberopa sig på en dylik moral och tillämpa den, böra de väl ända försöka förebygga, att den skall behöva komma i tillämpning. I detta fall hade det legat nära till hands. Det hade varit fullt naturligt, att ifrågavarande arbetareförbund, då det utfärdade sin blockad mot Sandvikens och Utansjö massafabriker, från blockaden undantagit utlastningsarbetet. Därigenom hade dess egna arbetare fått arbete, den färdiga massan hade kommit ut ur landet, det hade blivit plats för ny massaproduktion, så snart fabriker återigen kunnat komma igång. Därigenom hade man gjort landet den tjänsten, att man förbättrat dess handelsbalans, exporten hade kunnat ske på en tidigare tidpunkt, pengar hade kommit in i landet, man hade gjort en räntevinst, och det hade överhuvud taget varit till fördel. Och framför allt: därigenom hade man kunnat förebygga de kravaller som sedan uppstodo. Jag vill rekommendera arbetarorganisationerna att för framtiden taga hänsyn till sådana förhållanden. Det blir ju i vanliga fall vid större konflikter icke fråga om att fabriker skaffa arbetsvilliga för att hålla produktionen i gång. Något sådant är meningslöst, och ett dylikt system är fullständigt övergivet sedan en lång tid tillbaka. Men har man ett *nödvändigt* arbete att utföra, är man tvungen att skaffa arbetsvilliga. Icke kunna vi här i landet tillåta, att om utländska fartyg komma för att intaga last, detta skall vara omöjliggjort genom blockad på arbetsplatsen. Sådant måste naturligtvis förebyggas — landets ära kräver detta. Just denna punkt, anser jag, borde Ädalskommissionen ha vidrört litet mera, och den borde ha kommit fram med den synpunkt, jag här tillåtit mig understryka. Ty det är, herr talman, en viktig synpunkt, som bör uppmärksammas i samband med dessa sorgliga kravaller.

Sedan komma vi till det andra momentet: länsstyrelsens sammanbrott tredje dagen. Det har stått att läsa i pressen, att två framstående socialdemokrater på orten denna dag inställde sig hos landshövdingen och meddelade, att enligt deras mening det skulle komma att bli en katastrof, om icke militären hemskickades. Huru kunde de försäkra detta? Naturligtvis menade de, att det skulle bli ett anfall mot militären återigen tredje dagen, och de kanske hade ett ganska starkt belägg för denna sin uppfattning. Det skulle ha varit synnerligen intressant att ha fått detta ytterligare utrett och att ha fått veta, huruvida det var att förvänta, att vid det nya, väntade anfallet vapen skulle komma till användning. Allmänna meningen i Ädalen var i alla fall, att vapen var på väg med lastbilar till orosplatsen, ehuru man icke hade bevis här om. Allt detta tror jag att kommissionen hade kunnat utreda litet närmare. Länsstyrelsens sammanbrott och den omständigheten, att ordningens upprätthållande uppdrogs åt arbetarorganisationerna själva samt under en hel vecka utövades av Sillénkommunisterna — ty det var dessa, som förde befälet däruppe — voro mycket sorgliga fakta, varigenom vårt land ådragit sig en föga smickrande uppmärksamhet från utlandets sida. Jag har träffat resande engelsmän och fransmän, trävaruagenter, som vilja köpa trävaror från Norrland, vilka uttalar sin stora förvåning över att något sådant kunnat förekomma. »Det kan icke hjälpas», ha de sagt, »att ert lands kredit tager skada därav.» Jag anser sålunda som sagt, att Ädalskommissionen borde ha uppehållit sig mera vid den saken.

Ja, så skall jag till sist beröra den slutliga följden av händelserna i Ädalen, nämligen processerna mot en hel del officerare, som enligt vårt förmenande endast gjort sin plikt. De voro ju satta att upprätthålla ordningen, och de gjorde detta på ett sådant sätt, att de fredade sina samveten. De ha emellertid blivit åtalade härför och ha under flera sessioner blivit utsatta för demagogiska advokaters anfall, något som är mycket beklagligt. I det nuvarande stadiet av processerna torde tämligen tydligt framgå, att officerarna endast gjort sin

Ang.
kostnaderna
för den s. k.
Ädalskom-
missionen.
(Forts.)

Ang.
kostnaderna
för den s. k.
Ådalskom-
missionen.
(Forts.)

plikt, handlat på det enda sätt som var i den föreliggande situationen från ordningssynpunkt försvarligt. Jag skall icke närmare vidröra processerna; de ha ju sin gång och domstolens domar få naturligtvis alla böja sig för. Emellertid finner jag det hela beklagligt, och även denna sak har uppmärksamrats i utlandet och där framkallat för Sverige föga hedrande omdömen.

Herr talman, jag skall icke nu riva upp någon lång debatt i ärendet. Jag vet emellertid, att mina väljare uppe i Västernorrlands län velat ha fram vad jag nu berört, och jag har därför icke velat underlåta att göra detta. Jag skall dock som sagt icke göra något annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan.

Herr Spångberg: Herr talman! Då den s. k. Ådalskommissionen tillsattes den 17 maj, var det nog många, som trodde, att det skulle bli fullt klarlagt, vilka som buro skulden till de blodiga händelserna uppe i Ådalen. De som hängåvo sig åt en dylik uppfattning och trodde på vad som skrevs i en del tidningar, vilka själva säga sig tillhöra arbetarpresen, om att kommissionen skulle kunna betraktas såsom »folkets förtroendemän» och att det nu skulle bli en skyndsam räfst med de skyldiga, ha fått en ganska lång tid på sig för att inse sitt misstag. Det är ganska förklarligt — efter allt vad som under denna tid passerat och den mängd åtal som anställts mot personer, vilka kunna anses vara fullständigt oskyldiga till händelserna däruppe — om folk i allmänhet fått en rätt stadgad uppfattning, att det s. k. rättsförfarande, som använts, är en fullständig komedi. Det fanns ingen anledning någon gång för arbetarna att hysa några förhoppningar på Ådalskommittén. I densamma voro endast insatta män, som skulle representera samhället, alltså endast den ena parten, den som företrädde den kapitalistiska staten, under det att arbetarna och demonstranterna — den part, som egentligen moraliskt sett skulle stå såsom åklagare i detta fall mot den kapitalistiska staten — voro fullständigt orepresenterade. Kommissionens uppgift blev alltså härigenom från första början tillrättalagd och hade till syfte att leda bort uppmärksamheten från de i verkligheten ansvariga till morddramat där uppe. Det är betecknande för hela den komedi, som sedan utspelats, att redan långt innan kommissionen påbörjat sitt arbete, ännu mindre avgivit något utlåtande, flera arbetare dragits inför domstol. Långt innan man ens ansett sig kunna påbörja rättegången mot dem som hade avlossat dödsskotten, var man i färd med att döma en rad av de män, som vid något tillfälle protesterat mot dessa mord. Det är en lång förteckning på böter, fängelsestraff och straffarbete, som i detta fall skulle kunna andragas som bevis. Det är ganska belysande, att man den dag som i dag är icke hunnit med en enda dom mot dem som orsakade dödsskotten där uppe, under det att man dragit in massor av oskyldiga människor inför rätta.

Det är också betecknande för det svenska s. k. rättsväsendet och för den del därav, som är representerad av åklagarmakten, att då människor ha mördats på sätt som skedde i Ådalen, man försöker stämpla ordet »mord» såsom brottsligt, när det gäller dessa händelser. Jag tillåter mig i detta sammanhang ställa den frågan: var det mord eller var det något annat, som begicks mot dem som dödades däruppe? Svaret måste ovillkorligen bli, att det icke finns något annat ord, som täcker vad som skedde i Ådalen, än mord. Dödsstraffet existerar ju icke här i landet utan är borttaget sedan flera år tillbaka. Om det skulle kunna anses brottsligt att som mord beteckna en avrättning, till vilken någon dömts av domstol, så föreligger ju i varje fall icke något sådant här. Man kan icke tala om någon laglig avrättning i detta sammanhang. Ett dödsstraff måste väl under alla förhållanden föregås av dom, och några domar hade icke fallit över dessa oskyldiga människor, som dödades. Man har vidare sökt att advocera bort beteckningen mord med att tala om att dödsskotten skulle ha

avlossats på grund av en rad olyckshändelser och ha utgjorts av rikoschetter. Jag håller före, att även om detta vore riktigt, man måste använda beteckningen mord, då man ju hade att göra med sakkunnigt folk, som borde kunna i förväg beräkna följderna av den skottlossning, som ägde rum. Men mot dessa påståenden om att det skulle ha varit rikoschetter, som förorsakat dödssoffen, står ju obduktionsprotokollet och läkares utlåtanden, vilka utvisa, att åtminstone två av de dödade och med all sannolikhet fyra av de sårade icke alls träffats av rikoschetter utan av ett eller flera direkta skott, som genomborrat sådana delar av kroppen, att livsfara ovillkorligen förelåg. Jag har här utdrag av obduktionsprotokollet och av ett läkarutlåtande. Däri finner man, huru Eira Söderberg, Svanö, träffats av direkt skott av gevärskula och företedde sår av denna på rygg och mage, huru E. B. Nygren, Brunne, erhållit två direkta skott, som hade träffat överarmen, fortsatt genom bröstkorgen och ut i bröstets övre medellinje. Dessa två dödsskott voro alltså direkta. Ifrågavarande personer företedde inga märken efter rikoschetterande kulor. Så ha vi de sårade: P. A. Vide, Svanö bruk, hade träffats i armbågsledens bendelar av direkt skott, E. G. Lidén, Kramfors, hade träffats av med sannolikhet direkt skott i högra sätesregionen, R. P. J. Ohman hade träffats av direkt skott i högra ländregionen, O. V. Berggren, Väja, hade träffats i högra brösthalvan av direkt skott. Det är ju alldeles tydligt, att man i ett sådant fall icke kan — vad än domstolar och övriga institutioner säga — komma ifrån beteckningen mord på vad som skedde. Förklaringen om att militären i nervositet skulle ha siktat för högt faller verkligen på sin egen orimlighet. Man får ju ha i minnet, att det var fråga om utvalda och »pålitliga» militärer, som voro väl skyddade mot en vapenlös samling fredliga människor. Läkarutlåtandena tala också sitt tydliga språk om att de som avlossat skotten mycket väl visste, vart de siktade så att kulorna skulle ha åsyftad verkan.

När det sedan gäller frågan om fördelningen av ansvaret för Ådalsdramat har man för det första att konstatera, att hittills endast sådana dömts, som icke medverkat till att dessa människor dödades. Det är den oskyldiga parten, som straffats. Det står vidare klart i denna vidriga komedi...

Här avbröts talaren av herr *talmannen*, som yttrade: Jag ber talaren använda lämpligare uttryck under förhandlingarna.

Talaren fortsatte: Ja, allmänna folkmeningen är sådan, att ett dylikt uttryck för detta s. k. rättsförfarande nog är det riktiga. Emellertid står det ganska klart, att intet straff kommer att drabba de personer, som i myndighetsställning varit med om att organisera militärtransporterna och militärförläggningen däruppe, utan vilka vapnens användande från militärens sida mot arbetarna icke varit möjligt. I länsstyrelsen ha sedermera företagits en del förflyttningar, omplaceringar och utnämningar, som kunna betecknas snarare som belöningar än som straff.

Det fattas också en annan viktig sak i Ådalskommissionens berättelse, den utredning nämligen, som skulle klarlägga regeringens ingripande och dess andel i det skedda. Regeringens ställningstagande i detta fall var sådant, att det borde ha blivit klarlagt. Bristen på utredning i det avseendet får väl utgöra en illustration på syftet med det hela. Men det finns någonting utanför avgränsade rapporter och orättvisa domstolsutslag, och det är folkets dom. Folket brukar också ibland kunna döma regeringarna. Likaså hade det varit intressant att få klarhet beträffande regeringens konferenser med de s. k. samhällsbevarande partiernas representanter — bl. a. här i riksdagen — vid tiden för Ådalshändelserna. Det framgick ju vid de debatter, som följde i följd, att sådana konferenser hade ägt rum, och enligt socialministerns uppgift hade även vissa socialdemokrater tillstyrkt de dispositioner, regeringen företagit. Hela

Ang.
kostnaderna
för den s. k.
Ådalskom-
missionen.
(Forts.)

Ang.
kostnaderna
för den s. k.
Ådalskom-
missionen.
(Forts.)

detta viktiga förspel — eller skola vi säga mellanspel — till det blodiga Ådalsdramat har kommissionen med fullständig tystnad förbigått.

Ådalskommissionens berättelse är ett dokument, som visar, huru man försökt att komma ifrån det hela och leda uppmärksamheten från dem, som bära det verkliga ansvaret; det är i varje fall ett led i strävan att försöka vältra skulden över på arbetarklassen. Och kommissionens berättelse utmynnar i en slutsats och en hemställan, att — jag citerar ordagrant — »det icke skall läggas alltför tung ansvarsbörda på den militära befälhavaren, som är en allvarlig och ansvarskännande man med stark pl'ktkänsla». Den andra uppgift, kommissionen tycks ha förelagt sig, har varit att bereda mark för regeringens nya strejkbrytarpolis, då kommissionens ledamöter och väl främst då dess socialdemokrater vilja försöka sprida den uppfattningen hos arbetarklassen, att det på något sätt skulle vara angenämare för arbetarna att bli utsatta för en skottlossning från polis än från militär. Nå, den saken komma vi väl till så småningom under riksdagens lopp.

Arbetarklassen, mot vilken kommissionens verksamhet har blivit riktad, protesterar emellertid mot att med sina knappa tillgångar bli plundrad på det belopp denna kommission kostat. Jag ber därför, herr talman, att få yrka avslag på utskottets hemställan.

Hans excellens herr statsministern **Ekman**: Herr talman! Jag tänkte icke yttra mig i föreliggande fråga, då de förhållanden, som här berörts, så vitt jag förstår, nu äro så allmänt diskuterade och kända, att knappast genom en riksdagsdebatt någon ytterligare belysning kan givas åt ämnet. Såväl den förste som den andre talaren gjorde emellertid vissa uttalanden och angrepp, vilka föranleda mig att yttra ett par ord.

Den förste talaren började med att nämna, att han knappast trodde, att en särskild kommission för utredning av vad som försiggick i Ådalen den 14 maj kunde anses önskvärd eller nödvändig. Jag vill gentemot detta hänvisa till den uppfattning, som vid tidpunkten i fråga gjorde sig gällande i riksdagen, nämligen att, såsom saken hade utvecklats sig, händelseförloppet knappast på ett skyndsamt och tillfredsställande sätt kunde utredas genom ett vanligt rättegångsförfarande, utan att det vore önskvärdt att få en på samma gång opartisk och ur olika synpunkter snabbt arbetande delegation, som kunde utreda, vad som vore rätt eller orätt. Jag tror fortfarande, att den uppfattningen var riktig och att den alltjämt hyllas av det övervägande flertalet av Sveriges folk.

Den förste talaren gjorde också en erinran mot att kommissionen fick en viss politisk sammansättning, enär det var kända politiska män, som insattes i densamma. Ja, jämväl detta tror jag, såsom det hela utvecklade sig, var både önskvärdt och nödvändigt. Skulle man kunna förvänta, att ett betänkande från kommissionens sida erhöles den auktoritet och den tillit, som vore erforderlig, måste man nog tillse att den sammansattes på ett sådant sätt, att personer från skilda meningsriktningar kunde känna sig övertygade om att olika synpunkter inom kommissionen gjorde sig på ett objektivt sätt gällande. Det mottagande, kommissionens betänkande erhöles, jävar heller icke en dylik uppfattning.

Nu yttrade den siste ärade talaren, att den blev sammansatt på ett sådant sätt, att i kommissionen icke fanns någon enda, som kunde anses representera den ena delen av allmänheten, den del, som demonstranterna tillhörde, under det att de, som sutto i kommissionen, måste betecknas såsom enbart representanter för den motsatta intresseriktningen. Jag måste säga, att jämväl detta påstående bevisar, huru oerhört ensidig och orättvis den föregående talaren alltjämt är i sin uppskattning och bedömning av vad som i detta fall förekom. Jag vågar göra gällande, att delegationen var på sådant sätt sammansatt, att man

med skäl kan — såsom också skedde från så gott som alla andra håll — beteckna dess sammansättning såsom allsidig och auktoritativ.

Jag vill i detta sammanhang säga några ord om en annan anmärkning, som gjorts, nämligen att man borde för att påskynda behandlingen ha utsatt viss tidsbegränsning för kommissionens arbete. Den anmärkningen gjordes för någon dag sedan i första kammaren, enligt vad jag förnummit av referat därifrån. Jag måste för min del säga, att jag tror icke det varit lämpligt eller möjligt att göra en sådan tidsbegränsning. Redan att få de därtill anmodade att åtaga sig denna uppgift var synnerligen svårt, och det helt naturligt, ty att gå in i denna kommissionen kunde inte för de därtill anmodade äga någon som helst lockelse. Skulle man därtill vid kommissionens tillsättande ådagalagt en viss misstro mot kommissionens sätt att fullgöra sitt uppdrag och från början begränsat tiden, skulle möjligheten att erhålla den sammansättning, som kommissionen erhöll, blivit ännu mindre. Därtill har man anledning förmoda att, därest man sedan funnit brister i kommissionens betänkande, man då från vissa håll kommit att säga, att dessa brister varit beroende på att kommissionen icke fått tillräcklig tid att utföra sitt uppdrag. Jag tror sålunda, att om man inriktat sig på att från början giva kommissionen en viss tidsfrist för utförandet av sitt arbete, skulle man kanske dels omöjliggjort sammansättningen sådan den nu blev, dels lämnat rum för anmärkningar, som antagligen varit mera befogade än de här i dag framställda.

Den förste ärade talaren ansåg, att i vissa avseenden borde kommissionens betänkande varit fylligare och att mera ingående undersökningar verkställets rörande vissa förhållanden, som han ansåg icke vara tillräckligt utredda. Jag har därom endast att säga, att naturligtvis kan man i efterhand göra dylika erinringar. Jag tror emellertid, att kommissionen vid fullgörandet av sitt uppdrag i allmänhet sökte belysa saken på ett så allsidigt sätt som var den möjligt, under hänsynstagande till, i vilken omfattning det fanns utsikt att inom rimlig tid erhålla ytterligare upplysningar eller belägg för det ena eller andra ståndpunktstagandet.

Vad den siste talarens inlägg beträffar, när han här upprepar, att »rättsförfarandet där uppe endast vore en komedi», som »har till avsikt att leda bort uppmärksamheten mot de i själva verket skyldiga», ber jag att gentemot sådana uttalanden få nedlägga en energisk protest. Dylika påståenden kunna icke vara dikterade av verklig rättskänsla. De utgöra endast omotiverade beskyllningar, som vederbörande själv innerst inne måste inse vara orättvisa och olämpliga. Jag är nämligen fullkomligt övertygad om, att alla, som haft statens uppdrag att söka bidraga till att ur rättsliga synpunkter belysa dessa förhållanden eller rörande dem fatta beslut, därvid uteslutande följt, vad de känt stå i god överensstämmelse med sin egen uppfattning om rätt och rättvisa. Jag ber därför att mot allt tal om »komedi» och sanningens fördöljande få inlägga min bestämda gensaga. Ett dylikt uttryckssätt betecknar jag såsom fullkomligt ovärdigt, när det gäller att diskutera en sak av denna beskaffenhet i riksdagen.

Herr Spångberg ville beteckna det såsom ett särskilt bevis på partiskhet, att vissa domar, som träffat den ena sidan, redan voro fällda, under det att i andra fall utredning ännu pågår. De domar, som äro fällda, hänföra sig, så vitt jag nu kan erinra mig, i samtliga fall till vad som skedde den 13 maj, d. v. s. vid uppträderna dagen före den stora demonstrationsdagen, under det att de utredningar, som alltjämt pågå, i allt väsentligt inrikta sig på vad som skedde den 14 maj, alltså då den tragedi inträffade, som med rätta upprörde vårt folk. Om man bortser från dylika fakta, kan man, med ett sådant resonemang och sådana omdömen, som dem herr Spångberg presterar, naturligtvis komma till så orimliga resultat, som han här levererat kammaren.

Ang.
kostnaderna
för den s. k.
Adalskommissionen.
(Forts.)

Ang.
kostnaderna
för den s. k.
Ådalskom-
missionen.
(Forts.)

Jag vill göra gällande, att man såväl i Ådalsfrågan som eljest försökt att på en gång allsidigt belysa och i fråga om rättsutövningen tillämpa, vad som ur det allmännas synpunkt kan och bör belysas och tillämpas, och att detta skett på sådant sätt, att, även om det som allt annat mänskligt är bristfälligt, det dock icke lämnar rum för anmärkningar av den beskaffenhet, som här blivit framställda.

Herr Forssell: Herr talman, mina herrar! Redan under remissdebatten begagnade jag tillfället att till kammarens protokoll foga några principiella randanmärkningar rörande Ådalskommissionen. Jag skall inte återupprepa dessa mina synpunkter. Jag skall inte heller här giva mig in på någon granskning av Ådalskommissionens betänkande. Jag kan instämma i herr Sandströms yttrande. Han gav uttryck åt en tanke, som jag själv hyst, nämligen att det är en stor brist i kommissionens betänkande, att den inte tagit upp till granskning frågan om de kommunistiska organisationernas verksamhet där uppe. Denna granskning hade väl ändå varit så mycket mera på sin plats, som landshövding Stenström i ett uttalande, däri han skulle förklara sitt beslut beträffande de arbetsvilligas rätt till arbete, uttryckligen säger, att han för sin del varit i hög grad bestämd och dikterats av den synpunkten och känslan, att i Ådalen voro verksamma samhällsfientliga kommunistiska organisationer. Det förefaller mig, som om Ådalskommissionen, om den stått i rapport med landshövdingen, borde haft en impuls till ett sådant studium. Jag skall emellertid inte närmare inlåta mig på detta, och självfallet, herr talman, skall jag inte giva mig in på någon som helst granskning av eller reflexion över de processer, som pågå där uppe, det förbjuder ju redan § 90 regeringsformen. Vad jag vill komma till är att till kammarens protokoll få uttala en sak, som ligger mig om hjärtat. Det är en ren känslsak, som jag tänker komma med. Den kanske inte är ur s. k. parlamentarisk synpunkt så »förnuftig», men det händer ibland, att det ur en högre synpunkt är rätt att låta känslorna tala.

Det nämndes av en föregående talare om folkopinionen och folkmeningen rörande denna fråga. Det var då, jag tyckte, att jag inte kunde låta detta stå oemotsagt. Jag vill inte alls fälla något omdöme om, det har jag redan antytt, huru i detalj de svenska ämbetsmännen i Lunde skött sig, det kan inte falla mig in, det ligger i domstolens hand att avgöra den saken, men så mycket är väl i alla fall tillåtet att säga, att knappast någon av vår generation har stått i ett sådant läge som dessa svenska ämbetsmän, officerarna och landsfogden i Lunde, den 14 maj. Det torde vara ofrånkomligt, att deras situation var av den beskaffenhet, att man knappast skulle önska sin dödsfiende i ett sådant läge, och de ha blivit ställda där inte av fri vilja utan *på grund av order*, på grund av dem *förelagd plikt*. Det är i denna situation, mina herrar, som man har skyldighet att här uttala sin sympati för dessa män.

Herr Kilbom: Det är självfallet, herr talman, att den siste ärade talaren ju i det avseendet var inne på rätt väg, då han började med en försäkran, att vad han här gav uttryck åt var hans personliga känslor. Men, herr Forssell, vad herr Spångberg har givit uttryck åt och vad en rad av tidningar från längst i norr till längst i söder av skilda politiska uppfattningar givit uttryck åt, och vad jag skall be att få understryka, det är, att hela denna historia bevisar på nytt, huru det nuvarande rättsväsendet är prostituerat, att här har varit en rättskomedi...

Här avbröts talaren av herr *talmannen*, som yttrade: Jag anhåller, att den ärade talaren använder ett lämpligare uttryckssätt.

Talaren fortsatte: Sanningen är alltid olämplig, uppenbarligen officiellt. Jag vill i övrigt inte polemisera mot herr talmannen, han sköter väl bara sin formella plikt.

Jag måste belysa närmast med utgångspunkt från ett yttrande av herr Forssell. — Herr Sandström anförde för övrigt ungefär detsamma — vilken trafik, som här förts. Herrarna förklara, att det hade varit önskvärt, om Ådalskommissionen hade undersökt eller upptagit till granskning, som herr Forssell uttryckte sig, de kommunistiska organisationernas verksamhet. Det var ett mycket tacknämligt erkännande, ty det innebär, att herrarnas tvärsäkra påståenden om de kommunistiska organisationerna ha varit fantasier. Vad man ena ögonblicket är så säker på, nämligen att de kommunistiska organisationerna bedriva illegal verksamhet, tycker jag inte man i ett annat ögonblick behövde begära undersökning om. Från den tidning, och det parti, som jag representerar, har mer än en gång begärts, första gången 1927, att man skulle vara så god och undersöka alla de rövarhistorier, som de borgerligas politiska rådgivare, den 17-årige ynglingen Allan Linden, har släppt ut. Samma begäran har gjorts i skrivelse direkt till överståthållarämbetet och senare även till regeringen. Var finnas de hemliga organisationerna, var finns beväpningen, vad är det för verksamhet, dessa kommunistiska organisationer bedrivit? Herrarna ha försökt skapa en stämning, som skulle passa edra politiska syften, nämligen att få den kommunistiska rörelsen förbjuden. Det parti, jag representerar, står för våra gärningar. Vi bedriva en verksamhet, som vi inte på något sätt söka dölja, och det är att samla Sveriges arbetande folk för att avskaffa den nuvarande samhällsordningen. Vi överlåta gärna åt herrarna att försvara det tillstånd, som nu råder. Tycka inté herrarna, att det är det bästa av alla samhällssystem?

Hans excellens statsministern säger sig tvingad inlägga en protest mot yttrandet, att rättsförfarandet är en komedi. Så talar hans excellens från sina och den klass' utgångspunkter och betraktelsesätt, som han representerar. Men vi å andra sidan tala på de breda folklagrens vägnar, vi uttrycka deras uppfattning om hela detta förfaringssätt, då vi ha karakteriserat saken såsom herr Spångberg gjorde. Ja, inte på bondeförbundets vägnar, ty bondeförbundet är ju i hela sin politiska gärning ingenting annat än en svans åt högern.

Orsaken till att alla, som vågat kritisera uppträdandet i Ådalen från myndigheter, från militära personer, från domstolar och från regeringen, ha fått sina domar, säger hans excellens vara, att de begingo handlingar i samband med vad som inträffade den 13 maj, men de andra, som ännu stå under åtal, de voro invecklade i händelser, som utspelades den 14 maj. Hans excellens använde uttrycket »orimligt omdöme». Tillåt mig att returnera.

Det är belysande för hela det nuvarande »rättsväsendets» ställning, att då det gällde dels dem, som demonstrerade där uppe, dels dem, som demonstrerade här nere, då verkar »rättvisan» synnerligen snabbt. Då var det inte fråga om långa utredningar, då var det inte fråga om att ens söka förstå den sociala bakgrund, som väl ändå fanns även för deras handlingssätt, då påskyndade man »rättsförfarandet» och dömde. Man dömde personer för exempelvis uppträdandet på Norra Bantorget, personer, som i rimlighetens namn dock inte gjort något, som kan sägas vara värt 8 månaders straffarbete ens från herrarnas egna utgångspunkter. Tro ni verkligen, att ni på det sättet bidraga till upprätthållandet och stärkandet av tron på det nuvarande domstolväsendet, tron på rättvisan såsom objektiv? Tro ni, att ni göra det, när allmänheten samtidigt ser, hurusom den man, som fått herr Forssells sympatiförklaring, kapten Mesterton, alltjämt inte fått sin dom, *alltjämt inte*. Ifrågavarande »objektiva» domstol har t. o. m. tillåtit, att han rest ut med

Ang.
kostnaderna
för den s. k.
Ådalskom-
missionen.
(Forts.)

Ang.
kostnaderna
för den s. k.
Ådalskom-
missionen.

(Forts.)

vittnen och tittat efter, hur det varit, för att de skulle kunna ordna om, så att utsagorna inför domstolen skulle bli på ett sätt, som passade honom. Rättegången mot honom pågår alltså, under det att rättegången mot den, som speciellt riktade sitt klander mot kapten Mesterton — enligt mitt sätt att se för ensidigt, ty här på dessa bänkar sitta de politiskt ansvariga — inte endast hunnit en gång slutföras utan t. o. m. återförvisas och, såsom jag antager, i dagarna hinner slutföras för andra gången. Jag har personligen svårt, ers excellens, att tro, att ni finner den karakteristik av ett dylikt »rättsförfarande», som herr Spångberg gjorde, oriktig. Ni har dock tidigare haft så djupa rötter hos de breda folklagren, att ni borde veta, hur de reagera.

Det förklarades av herr Forssell, att ämbetsmännen där uppe i Ådalen — och uppenbarligen syftade han därvidlag inte enbart på landsstatens tjänstemän från den högste till den lägste, som voro invecklade i saken, utan ävenledes på militären — stodo i en så ömtålig ställning. Det var en så svår situation de befunno sig i, att de voro värda sympati. Herr Forssell, jag tror, att om meningarna angående »rättsförfarandet» i hela denna affär delas upp med hänsyn till klasställning, så kan man inte använda ens det omdömet om ämbetsmännens uppträdande. Det var en tidning, en tidning som står regeringen ofantligt mycket närmare än oss eller arbetarrörelsen, en stor borgerlig tidning här i staden, som omedelbart efter det Ådalskommissionens betänkande framkommit förklarade om dessa ämbetsmän, att deras uppträdande visade, att det — om jag inte missminner mig användes det uttrycket — hade saknats karlar där uppe, att det var personer som förlorade sitt lugn, o. s. v. Det är till sådant folk herr Forssell, högermannen, riktar sin sympatiförklaring, till på köpet i den svåraste situation hans samhällssystem stått i på år-tionden. Sådant är medveten utmaning mot det arbetande folket. Den situation, ifrågavarande ämbetsmän ställdes i, var självförfädd. Rättegången har i varje fall visat — och heder åt de jurister, som bringat det därhän — att det var militären som anföll arbetarna och icke arbetarna som anföllu militären. Skall ett objektivt domslut fällas, när rättegången kommer till ett slut där uppe i Sollefteå, då kan det inte bli mer än ett — oavsett vem det sedan drabbar — och det är, att här ha arbetare försvarslost mördats.

Här avbröts talaren ånyo av herr *talmannen*, som yttrade: Jag får be talaren icke yttra sig på detta sätt.

Herr **Höglund** i Stockholm: Herr talman! Jag finner det mycket beklagligt men kanske också nyttigt, att en ledamot i andra kammaren här offentligt uttalat sin sympati för de officerare, som bära huvudparten av ansvaret för döds-skotten däruppe i Ådalen förra våren.

Jag anser, att även ifrån socialdemokratiskt håll bör sägas gentemot ett sådant yttrande, att det finnes återigen hundratusentals medborgare i detta land, och bland dem många, ofantligt många utanför arbetarnas egna led, som med djupaste avsky betrakta de personer, som bära ansvaret för döds-skotten däruppe. Det finnes hundratusentals människor, vilka, hurudan än den formella utgången blir av processen, icke kunna glömma det skedda, icke komma att förlåta det, utan som komma att göra allt för att skärpa kampen gentemot en samhällsordning, som möjliggör och tolererar dylika brott mot arbetarklassen.

Härmed var överläggningen slutad. Herr *talmannen* framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 5.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande, nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av ett mellan Sverige och Rumänien slutet bosättnings-, handels- och sjöfartsavtal; och biföll kammaren utskottets däri gjorda hemställan.

§ 6.

Vidare upptogs till behandling statsutskottets utlåtande, nr 2, angående regleringen för budgetåret 1932/1933 av utgifterna under riksstatens andra huvudtitel, innefattande anslagen till justitiedepartementet.

På förslag av herr talmannen beslöt kammaren, att förevarande utlåtande skulle föredragas punktvis samt att vid föredragningen av de särskilda punkterna endast kantrubrikerna skulle uppläsas.

Punkten 1.

Lades till handlingarna.

Punkterna 2—5.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 6.

Lades till handlingarna.

Punkten 7.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 8.

Lades till handlingarna.

Punkterna 9—15.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 16.

Lades till handlingarna.

Punkten 17.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 18.

Lades till handlingarna.

Punkterna 19—32.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 33.

Lades till handlingarna.

Punkten 34.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 7.

Föredrogos vart för sig:

statsutskottets utlåtande, nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående tillfälliga lönetillägg åt vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare; samt

första lagutskottets utlåtanden:

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt tillämpning av lagen den 28 april 1926 om inskränkning i rätten till inmutning inom vissa län; och

nr 4, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § lagen den 4 juni 1886 angående ersättning av allmänna medel till vittnen i brottmål dels ock en i anledning av propositionen väckt motion.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

§ 8.

Om förslag till konvention angående begränsning av arbetstiden i kolgruvor.

Därnäst i ordningen var å föredragningslistan upptaget andra lagutskottets utlåtande, nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med anhållan om riksdagens yttrande rörande visst av den internationella arbetsorganisationens konferens år 1931 fattat beslut.

Genom en den 4 januari 1932 dagtecknad proposition, nr 18, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över social-ärenden, anhållit om riksdagens yttrande angående ett i nämnda protokoll omförmält, av den internationella arbetsorganisationens konferens år 1931 vid dess femtonde sammanträde antaget förslag till konvention angående begränsning av arbetstiden i kolgruvor.

Utskottet hemställde, att riksdagen med anledning av förevarande proposition måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t, under hänvisning till vad utskottet anfört, meddela, att riksdagen lika med departementschefen i princip vore av den uppfattningen, att Sverige borde biträda ifrågavarande konvention.

Vid utlåtandet var fogad reservation av herrar *von Sydow, von Geijer, Tamm, Sandström, Aronson* och *Petersson* i Lerbäcksbym, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen med anledning av förevarande proposition måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t, under hänvisning till vad i reservationen anförts, meddela, att riksdagen för sin del icke hade något att erinra mot departementschefens förslag om uppskov med ärendets avgörande.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade:

Herr Sandström: Herr talman! Reservationen mot andra lagutskottets utlåtande innehåller endast, att reservanterna anse, att det icke för närvarande föreligger skäl för vårt land att i princip uttala sig för ett biträdande av ifrågavarande konvention. Orsaken till detta ståndpunktstagande från reservanternas sida har varit, att en sådan konvention som den föreliggande kommer att direkt resultera i en höjning av kolprisen, och då vårt land i stor utsträckning är ett kolimporterande land, så skulle det komma att verka till ekonomisk skada för vår industri och för landet överhuvud taget. Jag anser där-

för, att det icke finnes några skäl för vårt land att gå i spetsen för ett principuttalande för en sådan konvention, utan jag anser, att man bör ställa sig fullständigt avvaktande, innan man går in för en sådan princip. Vid delegerademötet i Genève, som beslutade denna konvention, avgåvos 81 röster för och endast 2 röster mot konventionen, och Sveriges delegerade därnere biträdde konventionen. Jag anser, att denna de delegerades inställning icke var till fördel för vårt land, utan att de i den situation som var i stället bort sälla sig till minoriteten och bort gå på avslagslinjen. Reservanterna ha även stöd av vårt kommerskollegii yttrande i detta ärende, enär i detta sagda sakkunniga ämbetsverk har uttalats, att vårt land icke bort på grund av ekonomiska skäl biträda konventionen.

Jag vill med dessa få ord, herr talman, yrka bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen.

Herr **Johanson** i Stockholm: Herr talman! Bakom detta konventionsförslag döljer sig ett stort ekonomiskt europeiskt problem, som av Nationernas förbund har hänskjutits till Internationella arbetsorganisationen i syfte att det skulle vara möjligt att åstadkomma en reglering, som kunde vara till nytta för denna stora och omfattande industri. Nu säger man, att vi kunna gärna ställa oss avvaktande. I egenskap av kolkonsumerande nation är det ju angeläget för oss att inte medverka till åtgärder, som kunna bidraga till att fördyra kolen. Ja, detta är ju ett resonemang, som nog kan förefalla att vara rätt så tilltalande, men i verkligheten förhåller det sig ändå på det sättet, att Sverige nog inte kan ställa sig helt och hållet utanför. Om vi taga ställning till problemet i egenskap av kolproducerande land, så vill jag först och främst erinra, att det bryts ju en helt obetydlig kvantitet kol här i landet, en 400,000 ton om året kanske på sin höjd. Beträffande regleringen av arbetstiden för kolarbetare under jord, som det ju närmast här är fråga om, förhåller det sig så, att en undersökning, som verkställdes i samband med detta konventionsförslag, visade, att kolarbetarna under jord — jag betonar under jord — nere i Skåne hade en arbetstid av 7 timmar 29 minuter per dag, medan det här är fråga om att reglera arbetstiden för kolarbetarna under jord till 7 timmar 45 minuter per dag. Det är således uppenbart att ur synpunkten av en reglering av arbetstiden för dessa arbetare har konventionen för oss icke någon som helst betydelse. Men däremot har det mycket stor betydelse, hur man ställer sig till denna konvention, om man betraktar frågan såsom ett stort ekonomiskt europeiskt problem. Och det är den enda inställning man här kan taga. Nu är det ju angivet i konventionsförslaget, att konventionen träder icke i kraft, med mindre än att den ratificerats av två av vissa av de större kolproducerande staterna, vilka där uppräknas, nämligen Belgien, Frankrike, Nederländerna, Polen, Storbritannien, Tjeckoslovakien och Tyskland. Det är uppenbart att vi, såsom icke i nämnvärd omfattning kolproducerande land, icke kunna komma i den ställningen, att vi skulle före de egentligen kolproducerande länderna komma att ratificera konventionen. Det begär ingen av oss. Men det är uppenbart, att den ståndpunkt departementschefen intagit är den enda hållbara och enda möjliga med hänsyn till de åtgöranden, som Sverige har varit med om att vidtaga i syfte att få fram denna konvention.

Jag skall därför, herr talman, be att få yrka bifall till utskottets hemställan, vilken sammanfaller med departementschefens ståndpunktstagande.

Sedan överläggningen härmed förklarades avslutad samt herr talmannen givit propositioner å de därunder förekomna yrkandena, blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Om förslag till konvention angående begränsning av arbetstiden i kolgruvor.

(Forts.)

§ 9.

*I fråga om
höjning av
vissa pen-
sionstillägg.*

Härefter företogs till avgörande andra lagutskottets utlåtande, nr 7, i anledning av väckt motion om höjning av de enligt lagen om allmän pensionsförsäkring till vissa pensionärer utgående pensionstillägg.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 87, vilken behandlats av andra lagutskottet, hade herr *Spångberg m. fl.* föreslagit, att riksdagen måtte besluta, att det i § 6 i lagen om pensionsförsäkring angivna pensionstillägget provisoriskt skulle höjas till 525 kronor för man och 510 kronor för kvinna och att avdrag härå skulle göras endast i den mån vederbörande årsinkomst, pensionstillägget inräknat, överstege 1,200 kronor samt att detta skulle äga tillämpning tills vidare i avvaktan på regeringens förslag till ändringar i lagen om folkpensionering.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid

Herr Spångberg: Herr talman! Det torde finnas få frågor, till vilka knutits så stora förhoppningar från de breda massorna, som frågan om folkpensioneringen. Men det är också tämligen säkert, att det är få frågor, som ha förvandlats i så stora besvikelser som just pensionsfrågan. Dessa förhoppningar, förvandlade i besvikelser, prägla, kan man säga, hela pensionslagen. De två första paragraferna i lagen innehålla rätt så stora och vidsynta löften. Det lovas, att en var svensk, man eller kvinna, skall försäkras till erhållande av pension, att rätt till pension skall inträda vid 67 års ålder, även om varaktig arbetsoförmåga då ej föreligger, samt att en sådan rätt skall inträda tidigare, om ifrågavarande person genom sjukdom, lyte eller vanförhet är ur stånd att sig försörja. Onekligen låter det mycket bra. Men ju mer man fördjupar sig i denna lag ju mindre vidsynt förefaller den.

Det lär icke finnas någon i denna kammare, som på allvar vill söka göra gällande, att denna lag ger möjlighet till försörjning åt dem, som vare sig genom ålder eller genom sjukdom ha blivit oförmögna att försörja sig. En beräkning ger vid handen, att pensionerna i genomsnitt uppgå till en summa av 153 kronor 68 öre om året från folkpensioneringen, d. v. s. ett belopp av omkring 42 öre per dag. Tillåt mig fråga, om det finnes någon exempelvis bland dem, som stå under detta avstyrkande utskottsutlåtande, eller om det finnes någon annan i denna kammare, som vill åtaga sig att leva på ett belopp av 153 kronor 68 öre om året, ty detta är genomsnittsbeloppet; det utbetalas ju alltså även mindre belopp. Jag tror icke det finnes någon, som skulle vilja åtaga sig att ens försörja en hund på det beloppet. Under sådana förhållanden borde man kunnat vänta ett annat ställningstagande åtminstone av några utskottsledamöter, än som det här föreliggande utskottsutlåtandet vittnar om.

Vi ha i den kommunistiska motionen föreslagit, att pensionstilläggen provisoriskt skulle höjas till 525 kronor per man och 510 kronor per kvinna och att avdrag endast skulle få göras i den mån vederbörandes årsinkomst, pensionstillägget inräknat, överstege 1,200 kronor, och att detta provisorium skulle äga tillämpning tills vidare i avvaktan på regeringens förslag rörande ändringar i lagen om folkpensionering.

Nu har utskottet kommit med ett avslagsyrkande, under framhållande, att 1928 års pensionsförsäkringskommitté håller på med att utreda pensionsfrågan. Ja, om syftet med folkpensioneringen vore att skaffa några kommittéledamöter sysselsättning, då skulle ju utlåtandet varit riktigt och acceptabelt. Men då det i varje fall framstår åtminstone för mig såsom svårt att tillägna mig en

sådan uppfattning, så kan jag icke från mina utgångspunkter anse utskottets motivering för bärande. Jag är mycket medveten om de hart när oöverstigliga svårigheter, som tornas upp för en var som här i riksdagen framlägger ett förslag, utan att detta förslag har föregåtts utav kungl. utredningar och för övrigt framlagts av regeringen. Men i det förslag, vi här framlagt, ha vi begränsat vårt anspråk såsom här skett just i medvetande om dessa svårigheter. Det är ju nämligen så, då utskottet hänvisar till ifrågavarande pågående utredningar, att det är en mängd andra detaljer i pensionslagen, som skola utredas, bl. a. en omläggning av organisationsformen. Jag bestrider icke, att allt detta är nog så viktigt; och beträffande denna senare del gåvo vi kommunister våra röster åt denna utredning, då beslut därom fattades av riksdagen år 1928. Men allt detta, dessa detaljer, denna tekniska omläggning av organisationsformen o. s. v., saknar ju så gott som fullständig betydelse för pensionärerna i fråga, för alla de tusental, som få anlita fattigvården i sina kommuner. därför att pensionerna icke räcka till att ens under de allra nödortfugaste förhållanden kunna försörja dem.

Vill man alltså till gagn för dessa personer icke ha en lag, som innehåller en bestämmelse, som skall framstå såsom ganska meningslös på papperet, utan vill man, att det i levande livet skall kunna finnas möjlighet för pensionärerna att försörja sig, ja, då är det milt sagt synnerligen hjärtlost, att man, i vetskap om att det icke går att försörja sig på ifrågavarande belopp, sammanknyter en sådan utredning med en rad andra och sedan ligger såsom här skett i årtal på denna utredning.

Det krav, som vi här ha rest för dessa pensionärers räkning, är ett mycket rimligt anspråk, nämligen på ett tilläggsbelopp av 300 kronor om året. Detta belopp är verkligen så blygsamt tilltaget liksom vårt förslag om att inkomst plus pensionstillägg skall få gå upp till 1.200 kronor, innan avdrag sker på pensionstillägget, att man för den skull icke behövde dessa långa och jag förmodar i övrigt ganska dyrbara utredningar.

Till sist skulle jag vilja uttala det önskemålet, att den utredning, som pågår, finge litet hastigare fart. Vi äro icke emot att det företages utredningar och att erforderlig tid också anslås till nödvändiga utredningar. Men det kan icke vara rimligt, att en kommitté, som det här är fråga om, i fyra år håller på att utreda en sådan här fråga utan att ge det minsta livstecken ifrån sig.

Det ligger för övrigt i vida fältet, när från regeringshåll något kommer att åtgöras i denna fråga. Man får också ett ytterligare stöd i utskottsutlåtandet för den uppfattningen, att det kommer att dröja länge, innan denna kommitté är färdig och man på grundval av ett betänkande från dess sida kan vänta sig, att något förslag framlägges från regeringshåll.

Då vårt förslag endast är avsett att såsom provisoriskt gälla, tills ett sådant förslag framlagts från regeringens sida, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till motionen.

Herr Hage: Herr talman! Jag skall be att få yrka bifall till utskottets förslag, men jag vill samtidigt säga, att det naturligtvis icke är med någon entusiasm, som jag gör det; ty även jag förstår ju den otålighet, som tar sig uttryck i att det kommer fram motioner i likhet med den motion, som vi här behandla. Alltså, när en utredning som denna tar så lång tid, som den faktiskt gjort och antagligen kommer att göra, så förstår jag mycket väl, att undan för undan motioner av detta slag komma fram.

I denna motion påyrkar man ju, att man skall, utan någon ekonomisk undersökning av den sak det gäller, provisoriskt åstadkomma en viss ändring här i riksdagen. Men jag har nu den erfarenheten från riksdagsarbetet, att en sådan motion blir ett slag i luften, det kan icke hjälpas. Och när man tar

*I fråga om
höjning av
vissa pen-
sionstillägg.
(Forts.)*

*I fråga om
höjning av
vissa pen-
sionstillägg.*
(Forts.)

ståndpunkt till en sådan motion, så måste man även taga hänsyn till en sådan utgångspunkt. För min del tror jag mig därför kunna säga, att man gagnar denna sak mycket mer, om man begagnar varje tillfälle, då saken behandlas, till att mana den kommitté, som sitter och sysslar med denna sak, att göra sitt allra bästa för att påskynda saken. I det fallet skulle jag t. o. m. vilja gå så långt i min deklARATION, att därest man finner, att denna fråga, om den skall framläggas i ett sammanhang, tar alltför lång tid, så kan man rentav börja överväga, om det icke skulle till en början kunna framläggas ett förslag om en *provisorisk* anordning på det här området, då det gäller vissa punkter, där trängande skäl kunna anföras för ett avgörande inom den närmaste tiden.

Jag skall med denna motivering, herr talman, be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 10.

*Ang.
ifrågasatta
ändringar i
lagen om
försäkring för
olycksfall
i arbete.*

Slutligen upptogs till behandling andra lagutskottets utlåtande, nr 8, i anledning av väckt motion angående vissa ändringar i lagen om försäkring för olycksfall i arbete.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 136, vilken behandlats av andra lagutskottet, har herr *Dahlén m. fl.* föreslagit, att riksdagen måtte i skrivelse till regeringen anhålla om skyndsamt utredning och förslag till ändring av lagen om försäkring av olycksfall i arbete i enlighet med de riktlinjer som i motionen angivits.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Uti en vid utlåtandet fogad reservation hade herr *Hage* förklarat sig anse, att utskottet bort hemställa om en utredning av den i motionen berörda frågan i överensstämmelse med den reservation, som inom utskottet avgavs vid 1928 års riksdag av herrar Thorberg, Magnusson i Kalmar, Hagman, Hage och Holmström i Stockholm.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr **Andersson** i Stockholm: Herr talman! Herr Hage framhöll nyss. såvitt jag förstår på ganska goda grunder, att om det här i riksdagen ställes ett yrkande om vissa förbättringar av ekonomisk innebörd, såsom då det gäller den förra frågan eller den nu förevarande frågan, så blir det ju i viss mån ett slag i luften. Under de år jag varit i tillfälle att deltaga i riksdagsbehandlingen av dylika spörsmål, har riksdagen, förefaller det mig, i allmänhet haft ganska litet öra för vad som verkligen behöver göras för att sociallagstiftningen här i landet skall få någon verklig betydelse i den meningen, att vad som är i lag bestämt också skall kunna på allvar medverka till de människors livsuppehälle, som dessa lagföreskrifter gälla.

I lördags behandlade vi här i kammaren en detalj i fråga om olycksfallsförsäkringslagen. Då var det ett enhälligt utskott, som gick på avslag. Nu har ju åtminstone herr Hage reserverat sig till förmån för en utredning i den riktning, som i denna motion påyrkats. Vad anledningen kan vara till att det bara blivit en ledamot av utskottet, som anslutit sig till detta yrkande om

en utredning, skall jag inte närmare ge mig in på att här söka bena ut. Det är ju möjligt, att herr Hage kan ge upplysning om den saken. När det emellertid gäller de anspråk, som i motionen framförts, skall jag tillåta mig att under några minuter utveckla, vilka skälen ha varit och äro för att kräva dessa ändringar i lagen.

Lagen, sådan den nu är, medför ju, att en inkomsttagare med en inkomst av 3,000 kronor och däröver kan få ett belopp i livränta — om jag nu till en början håller mig till den saken — som han möjligen kan dra sig fram på. Men den, som råkar ha en lägre inkomst, han får ett belopp i livränta, på vilket han icke har möjlighet att försörja sig. Det förefaller ju annars, som om man skulle kunna räkna så, att en högre inkomsttagare skulle ha kunnat av sin inkomst spara en del för sitt uppehälle, då arbetsförmågan tryter, detta åtminstone om han haft arbetsförmåga så lång tid, att han under åtskilliga år haft inkomst av sitt arbete. När det gäller sjukpenning är förhållandet detsamma. Den lägre inkomsttagaren, den verkligt medellöse, som inte tjänar mera på sitt arbete, än att det knappt räcker till livets uppehälle, han får, om han på grund av olycksfall i arbete förlorar arbetsförmågan, under den tid sjukdomen varar, så ringa belopp, att ingen väl vill göra gällande, att det ens tillnärmelsevis täcker kostnaderna för livets uppehållande.

Därest man nu säger, att ekonomiska skäl hindra att göra lagen sådan, att de utbetalda beloppen fullt täcka kostnaderna för livets uppehållande för var och en, som förlorat arbetsförmågan, borde man då inte räkna så, att de, som ha den lägsta inkomsten, den minsta ekonomiska motståndskraften mot de svårigheter som uppstå, då arbetsförmåga på grund av olycksfall inträder, i första hand tillgodosågos, att alltså lagstiftningen framför allt siktade till att hjälpa dem? En sådan ordning förefaller mig vara förnuftig. Nu blir det kommunerna som få träda emellan även när det gäller att uppehålla livet på dessa människor, så att de icke fullständigt gå under. En ytterligare anledning till de ekonomiska svårigheter, som för närvarande göra sig gällande för våra industrikommuner här i landet, är ju också den, att man måste utöver skyldigheten att i någon mån sörja för att uppehålla livet på dem, som på grund av arbetslöshet sakna inkomst, även bidra med vad som erfordras utöver de få ören, som komma från riksförsäkringsanstalten, åt dem, som på grund av olycksfall i arbete blivit oförmögna att försörja sig. En omläggning i dessa stycken skulle ändå utan större svårighet kunna göras, så att försäkringen för olycksfall i arbete verksamt bidrog till att uppehålla livet på dem, som till följd av olycksfall tillfälligt blivit oförmögna till arbete, och även lämna en något så när tillräcklig livränta åt de varaktigt arbetsoförmögna.

Vi ha ställt dessa anspråk utan att göra gällande, att vad som sålunda kräves är tillräckligt. Vi ha modererat kraven, därför att det skulle kunna åtminstone vara tänkbart, att riksdagen då skulle kunna gå in för en utredning om genomförande av dessa av oss ifrågasatta ändringar i lagen. Ingen lär kunna bestrida, att dessa ändringar äro av behovet påkallade. Och när utskottsmajoriteten bara hänvisar till de skäl, som av utskottet tidigare anförts för avslag, så är det ju åtminstone inte någon större saklighet i en sådan argumentering från utskottsmajoritetens sida. Är det så, att man erkänner, att varje människa, som saknar möjlighet att med eget arbete försörja sig, skall av samhället hjälpas till försörjning, då är det ju sedan bara en fråga om formerna för ordnandet av denna försörjning. Vi hävda sålunda, att skall man träda in för denna försäkring för olycksfall i arbete, så skall man också ordna den så, att den fyller vad som rimligen av denna försäkring kan fordras.

Herr talman! Från dessa synpunkter ber jag att få yrka bifall till den i ämnet väckta motionen.

*Ang.
ifrågasatta
ändringar i
lagen om
försäkring för
olycksfall
i arbete.*

(Forts.)

Ang.
ifrågasatta
ändringar i
lagen om
försäkring för
olycksfall
i arbete.
(Forts.)

Herr **Hage**: Herr talman! I detta fall pågår ju ingen utredning, och alltså kan man icke av det skälet avvisa den motion som väckts. Det är inte minst detta som gjorts, att jag för min del vid detta utskottsutlåtande avgivit en reservation, i vilken jag hemställt om bifall till det yrkande, som vid 1928 års riksdag framfördes i en reservation, som då avgavs av herrar Thorberg, Magnusson i Kalmar, Hagman, Hage och Holmström i Stockholm. Det yrkades nämligen då, »att riksdagen med anledning av förevarande motion måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte låta utreda, huruvida och på vilket sätt en förhöjning må kunna åstadkommas — främst för de lägre inkomstklasserna — av nu utgående sjukersättning och livränta enligt lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kan giva anledning». Jag har alltså nu upptagit detta yrkande, och jag tänker yrka bifall till detsamma.

Därtill skall jag be att få knyta några få erinringar. Jag vill då säga, att det faktiskt är så med avseende på de allra lägsta inkomsttagarna, att deras sjukersättning och livränta blir oerhört låg. Och särskilt under nuvarande tider, då en massa människor ha mycket små inkomster, måste det kännas oerhört hårt och bittert att råka ut för olycksfall och då få så ringa ersättning, som faktiskt utgår i enlighet med den olycksfallsförsäkringslag, som nu gäller. Det är från den utgångspunkten, som jag ansett, att det kunde vara rimligt att framföra ett yrkande om en utredning, som syftade till att särskilt dessa minsta inkomsttagare i första hand skulle hjälpas.

Häremot invänder man, att om man ordnar det på det sättet, så få en del inom lägsta inkomstklasser procentuellt större tilldelning av ersättning i förhållande till den vanliga arbetsinkomsten, än som utgår till personer i de högre inkomstklasserna. Ja, det är riktigt. Men jag anser, att det finns ingenting att invända mot detta. Ty jag tycker, att det inte alls är orimligt, om personer med små inkomster vid arbetsförmåga till följd av olycksfall få procentuellt högre ersättning än personer, som ligga längre upp på inkomstskalan. Jag finner alltså, att en olycksfallsförsäkring, ordnad efter sådana riktlinjer, kan från mina utgångspunkter te sig ganska rimlig.

Det är med denna korta motivering, som jag ber att få yrka bifall till det yrkande, jag framställt i min reservation.

Herr **Johanson** i Hallagården: Herr talman! Såsom utskottet erinrar, har denna fråga tidigare varit föremål för behandling i riksdagen. Utskottet har sålunda förut haft anledning att taga ställning till motionärernas förslag, och utskottet finner, att inga nya skäl i år hava kunnat anföras. Redan 1927 meddelade riksförsäkringsanstalten, att motionärernas förslag med avseende å sjukpenningens belopp skulle föranleda en betydande ökning av utgifterna för sjukpenning, och uttalade, att ett bifall till motionärernas ifrågavarande förslag skulle medföra konsekvenser, som icke kunde anses rimliga. Och vid 1928 års riksdag uttalade andra lagutskottet, att ett genomförande av motionärernas förslag skulle medföra, att såväl sjukpenning som sedermera jämväl livränta skulle kunna utgå med högre belopp än vederbörandes arbetsförtjänst. Med anledning härav har utskottet avslagit motionärernas förslag.

Jag skall nu icke ingå på några närmare detaljer i denna fråga utan ber att med dessa korta ord få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan, 2:o) avslag därå och bifall i stället till den i ämnet väckta motionen samt 3:o) bifall till det av herr Hage under överläggningen framställda yrkandet; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 11.

Avgåvos följande motioner, nämligen av:

herr *Jönsson* i *Boa m. fl.*, nr 415, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 66, angående användande av medel ur undsättningsfonden för tillvaratagande av stormfälld skog inom vissa delar av landet;

herr *Vahlstedt*, nr 416, om ändrad lydelse av § 12 riksdagsordningen; och

herr *Björck* i Kristianstad, nr 417, om ändrad lydelse av § 60 riksdagsordningen.

Nämnda motioner bordlades.

§ 12.

Ordet lämnades härefter på begäran till herr **Ström**, som anförde: Herr tal- *Interpellation.*
 man! Vid internationella arbetskonferensens femte sammanträde i Genève, år 1923, antogs en rekommendation angående de allmänna grunddragen för yrkesinspektionen. I denna uttalas angående yrkesinspektionsverksamhetens intensitet, att det är önskvärt, »att varje anläggning för allmän inspektion besökes av en inspektör minst en gång em året och detta oberoende av de särskilda besök, som kunna nödvändiggöras av särskilda klagomål eller andra skäl. Det är likaledes önskvärt», heter det i fortsättningen, »att betydande anläggningar och sådana, i vilka anordningarna icke äro tillfredsställande i avseende å arbetarnas säkerhet eller hälsa, ävensom anläggningar, vari hälsoskadliga eller farliga arbeten utföras, besökas mycket oftare.» Vid denna rekommendations behandling hos Kungl. Maj:t och riksdagen har någon erinran ej framställts mot detta uttalande, men några åtgärder för att ernå denna inspektionsfrekvens hava icke vidtagits.

Enligt socialstyrelsens uppgifter är den beräknade tidsintervallen i år mellan inspektionerna för år 1930 3.4. Motsvarande siffra för år 1914 var 3.1. Detta gäller för yrkesinspektörernas besök. Beträffande underinspektörernas besök är motsvarande siffra för år 1914 1.9, 1930 hade denna stigit till 3.2 år. Vid bedömandet av dessa uppgifter bör dock bemärkas, att arbetsföretag av mera tillfällig art, exempelvis byggnadsföretag av olika slag samt fartyg, som äro föremål för tillsyn beträffande lastning och lossning, i regel ej registerföras. I fråga om dessa arbetsställen är inspektionsfrekvensen ännu lägre än vid de registerförda arbetsställena.

Behovet av kraftiga åtgärder på detta område framstår tydligt och klart, om man tar del av den officiella olycksfallsstatistiken. Årsmedeltalet för anmälda olycksfall i arbete var under åren 1918—20 54,542. Redan denna siffra är ovanligt hög, men den har, i stället för att minskas, ökats år från år. 1924 var antalet uppe i 64,607, 1925 68,804, 1926 72,870, 1927 80,353. Under denna tid har visserligen arbetarantalet ökats, men icke i samma proportion. Ökningen av anmälda olycksfall pro mille är: årsmedeltal 1918—20 39.6, 1924 41.6 och 1927 54.7. Utvecklingen sedan 1927 har visat samma tendens. Sålunda var antalet anmälda olycksfall i arbetet för år 1930 omkring 130,000. Detta visar att antalet nära nog fördubblats på fem år.

Kostnaderna för olycksfallsersättningar jämte de s. k. indirekta kostnaderna beräknas för år 1930 till omkring 90 miljoner kronor och antalet olycksfall med dödlig utgång är årligen omkring 450. Dessa siffror borde visa nödvändigheten av att omedelbara och kraftiga åtgärder vidtagas för att skydda industriens arbetare. Riksdagen har också beaktat denna fråga genom att bifalla en socialdemokratisk motion om en utredning angående effektivisering av yrkesinspektionen. I skrivelse av den 27 maj 1930 anhöll riksdagen, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om en sådan utredning, och i motiveringen he-

Interpellation. ter det, att »den fortgående industriella rationaliseringen och den alltjämt tilltagande användningen av maskinella hjälpmedel föranlett, att behov föreligger av en oftare återkommande inspektion». Socialstyrelsen, som erhöll uppdraget att verkställa denna utredning, överlämnade resultatet av densamma till regeringen den 17 december förra året. De åtgärder som enligt utredningen borde företagas äro långt ifrån tillfredsställande, enär de icke äro tillräckligt långt gående, men som en förstahandsåtgärd kunna dessa förslag, om de genomföras redan vid årets riksdag, möjligen accepteras. Något förslag i frågan har emellertid ännu icke framlagts av regeringen. Denna har nöjt sig med ett omnämmande av frågan i årets statsverksproposition. Frågans vikt kräver emellertid ett snabbt avgörande, och med hänsyn till de ringa kostnaderna för en lösning enligt socialstyrelsens förslag, borde det vara möjligt för regeringen att redan till denna riksdag framkomma med förslag i ärendet.

Med stöd av vad jag anfört, anhåller jag om kammarens tillstånd, att till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet få rikta följande frågor:

1. anser herr statsrådet att några skyndsamma åtgärder böra vidtagas för att åstadkomma en effektivare yrkesinspektion,

2. om så är fallet, kan det förväntas att förslag i denna riktning av regeringen kommer att föreläggas årets riksdag?

Ifrågavarande anhållan bifölls.

§ 13.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från statsutskottet, nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förstärkning av det för budgetåret 1931/1932 under femte huvudtiteln anvisade anslaget till bekämpande av arbetslösheten jämte en i ämnet väckt motion; och

från bevillningsutskottet, nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående fortsatt tillämpning av förordningen den 17 maj 1923 (nr 113) om utgörande av en särskild stämpelavgift i vissa fall vid köp, byte eller införsel till riket av pärlor med flera lyxvaror.

§ 14.

Till bordläggning anmälades:

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av väckt motion om införande av republikanskt statskick;

nr 2, i anledning av väckt motion om införande av enkammarssystem i den svenska riksdagen;

nr 3, i anledning av väckt motion om allmän folkomröstning i avrustningsfrågan; och

nr 4, i anledning av väckt motion angående införande i kommunallagarna av bestämmelser därom att för vissa fullmäktige suppleanter skola utses;

statsutskottets utlåtanden:

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse av rätt till bearbetande av icke inmutningsbara mineralfyndigheter å kronojord;

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse av kronan tillhörande jordägarandelar i gruvor;

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatta åtgärder för främjande av sparsamhet bland skolungdomen; och

nr 19, i anledning av väckt motion angående avlöningsförmånerna för viss personal vid den av staten övertagna Dala—Hälsinglands järnväg;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 5, i anledning av väckt motion angående ny lag om hittegoods m. m.;

nr 6, i anledning av väckt motion om tillägg till och ändring i lagen om bostadsrättsföreningar; och

nr 7, i anledning av väckt motion om viss ändring i lagen om tillsyn över stiftelser m. m.; samt

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa tillfälliga skogsvårdsåtgärder å enskilda skogar;

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avstående i vissa fall av mark från kronoegendomar eller upplåtande av nyttjanderätt eller servitutsrätt till sådan mark;

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för vederbörande tjänstemän hos länsstyrelsen i Kalmar län från ersättningsskyldighet på grund av uppkommen förlust å viss virkesförsäljning;

nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för landsfiskalen B. J. Mjöberg från viss ersättningsskyldighet jämte en i ärendet väckt motion;

nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa statens järnvägar tillhöriga markområden m. m.;

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående användande av medel ur domänverkets markinköpsfond för förvärf av en fastighet i Umeå stad;

nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar och lägenheter från sådana egendomar;

nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse till lantförsvaret av ett område av kronoegendomen Revinge nr 22 (22³) i Revinge socken av Malmöhus län;

nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av ett till Varbergs f. d. fästning hörande, i Träslövs socken av Hallands län beläget område;

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av ett område av utgård Knype under kronoegendomen Gudhem i Gudhems socken av Skaraborgs län m. m.;

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa delar av kronoegendomen Kålshult nr 1 i Jönköpings län m. m.; och

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal mellan kronan och Stockholms stad om överlåtelse av visst område å Djurgården m. m.

§ 15.

Justerades protokollsutdrag.

§ 16.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Persson</i> i Grytterud	under	8	dagar	fr. o. m. den	13	febr.,
» <i>Waldem</i>	»	8	»	»	12	»
» <i>Norling</i>	»	10	»	»	13	»
» <i>Vahlstedt</i>	»	7	»	»	11	»

herr <i>Holmström</i>	under	3 dagar fr. o. m.	den 14 febr.,
» <i>Högström</i>	»	7 »	» 11 »
» <i>Lindberg</i>	»	3 »	denna dag,
» <i>Andersson</i> i Prästbol	»	8 »	den 13 febr.,
» <i>Karlsson</i> i Munkedal	»	5 »	» 12 »
» <i>Edberg</i>	»	11 »	» 20 »
» <i>Lundbom</i>	»	5 »	» 11 »
» <i>Olsson</i> i Rimforsa	»	5 »	» 12 »
» <i>Nilsson</i> i Örebro	»	2 »	» 13 »
» <i>Lundén</i>	»	3 »	» 12 »
» <i>Carlström</i>	»	6 »	» 11 »
» <i>Laurén</i>	»	6 »	» 11 »
» <i>Jansson</i> i Falun	»	5 »	» 11 »
» <i>Strindlund</i>	»	4 »	» 13 »
» <i>Sävström</i>	»	den 13 febr., och	
» <i>Brännberg</i>	»	6 dagar fr. o. m.	den 12 febr.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.26 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Fredagen den 12 februari.

Kl. 4.30 e. m.

Förhandlingarna leddes vid detta sammanträde av herr förste vice talmannen.

§ 1.

Justerades protokollen för den 5 och den 6 innevarande februari.

§ 2.

Herr statsrådet *Jeppsson* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 75, med förslag till förordning angående villkoren för postbefordran av tidningar och andra periodiska skrifter.

Denna proposition bordlades.

§ 3.

Föredrogos var för sig de på kammarens bord liggande motionerna; och remitterades därvid

till jordbruksutskottet motionen nr 415 av herr *Jönsson* i Boa *m. fl.*; samt till konstitutionsutskottet motionerna: nr 416 av herr *Vahlstedt*; och nr 417 av herr *Björck* i Kristianstad.

§ 4.

Föredrogos, men blevo ånyo bordlagda konstitutionsutskottets utlåtanden nr 1—4, statsutskottets utlåtanden nr 16—19, första lagutskottets utlåtanden nr 5—7 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 3—14.

§ 5.

Avgåvos två motioner, nämligen av:

herr *Magnusson* i Tumhult *m. fl.*, nr 418, om ändrad lydelse av § 72 regeeringsformen samt §§ 71 och 73 riksdagsordningen *m. m.*; och

herr *Pettersson* i Hällbacken, nr 419, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 66, angående användande av medel ur undsättningsfonden för tillvaratagande av stormfälld skog inom vissa delar av landet.

Dessa motioner bordlades.

§ 6.

Ordet lämnades nu på begäran till herr **Järte**, som anförde: Herr talman! *Interpellation.* Jag anhåller om kammarens tillstånd att få rikta följande interpellation till herr statsrådet och chefen för kungl. kommunikationsdepartementet.

Under den senaste tiden har en händelse inom Stockholms byggnadsvärld tilldragit sig stor offentlig uppmärksamhet.

Genom kungörelse i »Tidningen för leveranser till staten *m. m.*» den 13 november 1931 och genom annonser i dagliga tidningar hade kungl. byggnadsstyrelsen infordrat anbud å dels ombyggnadsarbeten inom etnografiska museets byggnader — förutvarande livregementets dragoners kasernetablissemang — i Stockholm, dels rörledningsarbeten inom nämnda byggnad. Vid anbudstidens utgång den 28 sistlidne november hade anbud inkommit från 19 arbetsgivare beträffande ombyggnadsarbetena och 3 i fråga om rörledningsarbetena. I bägge fallen hade lägsta anbudet avgivits av föreningen Arbetets frihets lokalavdelning i Stockholm, som erbjöd sig att utföra ombyggnadsarbetena, jämte dithörande målningsarbeten, för 87,584 kronor. Det högsta anbudet löd på 154,500 kronor. Arbetets frihet erbjöd sig även att utföra rörledningsarbetet för 28,580 kronor. Det högsta anbudet löd här på 32,640 kronor. Det senare anbudet blev av byggnadsstyrelsen antaget »såsom varande för statsverket förmanligast». Beträffande åter anbudena för ombyggnadsarbetena, med dithörande målningsarbeten, hade byggnadsstyrelsen funnit, att de tre lägsta anbudena, därav Arbetets frihets lokalavdelning i Stockholm, »syntes väl låga i förhållande till entreprenadarbetenas omfattning», på vad grund byggnadsstyrelsen anmodade vederbörande att avgiva förklaring. Inom föreskriven tid hade dylik förklaring inkommit, i vilken emellertid »orsaken till anbudssummans relativa låghet icke tillfredsställande angivits». På grund härav beslöt byggnadsstyrelsen, att de lägsta anbudena icke skulle vid den slutliga prövningen ifrågakomma utan antog det därnäst lägsta anbud, som löd på 113,540 kronor. I sitt entreprenadanbud hade Arbetets frihet bifogat ifylld prislista samt varit beredd att för åtagna förbindelsers fullgörande och eventuella ersättnings- och vitesbelopps gäldande på anfordran efter fyra dagar avlämna sådan säkerhet, som av kungl. byggnadsstyrelsen kunde godkännas. Tillsjord om orsaken till den låga anbudssumman meddelade Arbetets frihet:

»Till grund för densamma ligger en efter arbetsbeskrivningen punkt för punkt detaljerad uppskattning av samtliga kostnader efter objektiv besiktning

Interpellation. på den blivande arbetsplatsen. Arbetets frihet följer avtalsenliga löner men tillåter ej utpressning. Arbetskostnaden är beräknad efter för byggnadsfacken nu gällande timpennings- och ackordsersättningar. Några förhöjningar på därvid utgående arbetslöner behöva vi under sådana förhållanden aldrig riskera. Denna visshet kunna vi bygga på, *dels* med stöd i Centralförbundets för Arbetets frihet stadgar, som här närslutas. § 4, mom. 5 och 6, vilka våra medlemmar vid uteslutningsrisk måste ikläda sig att för varje arbete, vi skaffa dem, iakttaga och följa, *dels* med stöd i en mer än nöjaktig tillgång på byggnadsarbetare för de arbeten vi åtaga oss. Sålunda kunna vi åtaga oss relativt stora arbeten, särskilt av ifrågavarande slag, utan att behöva räkna med de avsevärda risker, som detta arbete med de fackorganiserade numera innebär för entreprenören, och för vilka denna givetvis vid avgivande av sitt anbud måste gardera sig genom en bredare marginal. Den erfarenhet, vi hittills fått i konkurrensen med de fackorganiserade, visar, att vi ligga 15 till 25 % under med våra anbud. Detta trots, att vi ännu så länge anse oss böra — i enlighet med våra stadgar § 4, mom. 5, första stycket — hålla fackföreningarnas lönestandard. Skillnaden är att tillskriva de osunda krav, som tillåtits få utrymme inom byggnadsarbetarnas leder med stöd i fackföreningsorganisationerna, och vilka krav icke lämnas utrymme inom vår organisation. Genom att hålla oss till fackföreningarnas lönestandard, där den är sund, undvika vi onödiga friktioner med de lojala elementen inom dessa organisationer. I våra ifrågavarande anbud äro också inkluderade skäliga ersättningar till ledning och entreprenörer.»

Den allmänna opinionen ställer sig med skäl, minst sagt, oförstående inför detta byggnadsstyrelsens handlingssätt att förkasta ett lägre anbud, som avgivits av en entreprenör, vilken under de sista åren utfört flera större arbeten för kronans räkning utan anmärkning. Den skattedragande allmänheten förundrar sig likaledes över att i dessa tider, då staten måste spara på alla utgifter, anbudssummor skola förkastas, endast därför att de äro — för låga. Härigenom uppskrivas byggnadskostnaderna och den i huvudstaden oskäligt höga hyresnivån vidmakthålles. Jag anser mig därför böra till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet rikta följande spörsmål:

Anser herr statsrådet, att byggnadsstyrelsens ovannämnda förfaringsätt står i överensstämmelse med statens och skattedragarnas intressen, och — för den händelse så icke skulle vara fallet — vilka åtgärder vill herr statsrådet vidtaga för att förhindra att sådana beslut från byggnadsstyrelsens sida upprepas?

Ifrågavarande anhållan bordlades.

§ 7.

Interpellation. Herr **Flyg**, som härefter på begäran erhöi ordet, yttrade: Herr talman! Jag begär att få kammarens tillstånd att till hans excellens herr statsministern få framställa följande interpellation.

Vid ett av den s. k. nedrustningskonferensens första sammanträden i Genève framlades av franske krigsministern Tardieu å den franska delegationens vägnar ett förslag med mycket märkligt innehåll. Förslaget, som är avfattat i form av en promemoria med fem kapitel samt inledning, har i korthet följande innehåll: Den första punkten är det civila flygets »internationalisering». Stater, som äro medlemmar av N. F., skola inte fritt kunna bygga och använda sådana flygmaskiner, som kunna användas till militärt ändamål och vilkas storlek sträcker sig över den gräns, som fastställes i överenskommelsen. Byggnad och prov av luftskepp eller flygmaskiner över denna storlek skola ställas under kontroll av N. F., som har permanent rätt att fordra denna materiel utlämnad.

För det andra skall folkförbundet ensamt ha fri dispositionsrätt över alla militära luftskepp och maskiner, vilkas storlek överstiger en viss gräns, tills vidare betecknad med Y. *Interpellation.*
(Forts.)

De olika ländernas redan existerande militära flygväsen behålla dispositionsrätten över maskiner, som ligga under en storlek, tills vidare betecknad med bokstaven X, men de kunna inte bygga flygmaskiner, som överstiga Y-storleken.

Näst efter flygväsendet, det yngsta och farligaste vapnet, föreslår det franska projektet, att också land- och sjöstridskrafter skola ställas till Nationernas förbunds disposition i viss utsträckning, nämligen:

Allt artilleri av stor räckvidd och fart, som ha kanoner med en kaliber av över 203 mm. eller ett tonnage, som överstiger 10,000 tons d. w., samt U-båtar, överstigande ett bestämt tonnage.

Slutligen föreslår Frankrike att med medverkan av varje enskild förbundsstat skapa en internationell polisstyrka för att förebygga krig och dessutom en första avdelning av en större väpnad styrka, avsedd att undertrycka krig och hjälpa varje stat, som är föremål för angrepp. Denna styrka skall, liksom det militära flygväsendet, de tunga skjutvapnen och de stora krigsfartygen, stå till disposition för Nationernas förbund, som ögonblickligen skyndar den angripna parten till hjälp.

Polisstyrkan skall tillerkännas fri passage för att i kristider kunna besätta områden, där en konflikt hotar uppstå och för att stödja folkförbundskommisariernas medlingsförsök. Den väpnade förbundsarmén sammansättes enligt proportioner, som senare fastställas, av trupper från alla förbundsstater.

Frankrike erbjuder genast för sitt vidkommande en blandad brigad, en division av lätta marinfartyg och en blandad grupp av observationsflygare.

Armén skall, om så visar sig nödvändigt, kunna ökas, därest Nationernas förbund så kräver.

I den återstående delen av förslaget hänvisas till de redan bestående politiska åtgärderna såsom obligatorisk skiljedom o. s. v. Härtill bör fogas, heter det, en internationell kontroll över rustningarna, som Nationernas förbund alltid arbetat för. Allt detta måste naturligtvis noga samarbetas med och inarbetas i detta första försök att skapa en effektiv internationell fredsstyrka.

Förslaget slutar:

Den nuvarande konferensen erbjuder det första verkliga tillfället, sedan Nationernas förbund skapades, att äntligen träffa ett val mellan ett folkförbund med exekutiv makt och ett förbund, som är lamslaget av stridiga suveräna intressen. Frankrike har gjort sitt val och uppmanar de andra nationerna att göra detsamma.

Obestridligen kan man konstatera, att detta förslag ligger utanför ramen av den förberedande nedrustningskommissionens konvention, vilken skulle ligga till grund för den nu samlade konferensens arbete. Redan på grund därav förtjänar det franska förslaget en särskild uppmärksamhet.

Men därtill kommer förslagets reella syftemål, vilket står uppenbart för var och en, som förstår att se genom det skylande nätverk av freds- och nedrustningsfraser, varmed förslaget inramats. En svensk socialdemokratisk tidning har kallat förslaget: »Ett märkligt initiativ.» Detta är förvisso en alldeles riktig benämning fast i helt annan mening än nämnda tidning avsåg. Redan förut har N. F. varit en intresseorganisation för de anslutna stormakterna. Hela dess verksamhet bekräftar detta. Alla de konflikter, som förbundets olika organ haft att behandla ha fått sin »lösning» i de intresserade stormakternas anda. Det franska förslagets syftemål är att nu även utrusta N. F. med militär makt, vilken i realiteten skulle komma under stormakternas kon-

Interpellation. troll och än ytterligare stärka dessa makters absoluta inflytande. Med hänsyn till den nuvarande situationen i Europa kan man säga, att det franska förslaget realiserande, helt eller till en del, skulle betyda, att förslagsställaren själv förhjälpes till militär hegemoni i Europa. Småstaterna skulle i ännu större utsträckning än hittills bli brickor i stormakternas spel.

(Forts.)

Det franska förslaget har väckt stor uppmärksamhet världen runt och det är klart att detsamma av konferensen — särskilt med hänsyn till förslagsställaren — icke kan avfärdas utan vidare. Troligt är väl även att övriga i konferensen deltagande nationer icke i förväg informerats om att ett förslag av dylik karaktär skulle komma att framföras. Man har därför anledning antaga att i den svenska delegationens — för riksdagen okända — instruktion icke ingår direktiv för delegationens ställningstagande till ett förslag sådant som nu framlagts av krigsminister Tardieu.

Dels på grund av ovisshet i ovan nämnt avseende och dels på grund av frågans stora betydelse för Sveriges arbetande folk, vilket på grund av Sveriges medlemskap i N. F. får bära risken av detta medlemskap, anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsministern få framställa följande frågor:

1. Ingår i den svenska Genève-delegationens instruktion även riktlinjer för dess ställningstagande till förslag av sådan karaktär som det vilket nu framförts i den franska promemorian? Om så är förhållandet: vilket innehåll har instruktionen i detta avseende?

2. Om svaret på den första frågan skulle bli nekande: vilka direktiv avser regeringen ge delegationen för dess ställningstagande till det franska förslaget?

3. Har regeringen för avsikt att med riksdagen dryfta den svenska delegationens ståndpunktstagande till här berörda förslag?

Jämväl denna anhållan bordlades.

§ 8.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Koningen, nämligen:

från statsutskottet, nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående täckande av kostnaderna för den s. k. Adalskommissionen; samt

från andra lagutskottet, nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande rörande visst av den internationella arbetsorganisationens konferens år 1931 fattade beslut.

§ 9.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets utlåtande, nr 5, i anledning av väckt motion om viss ändring i gällande föreskrifter om rätt för kommuner å landet att upptaga lån;

bevillningsutskottets memorial, nr 7, angående särskild ersättning åt sekreteraren hos bevillningsutskottet;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 8, i anledning av väckt motion angående lagstiftning till klarläggande i visst avseende av karaktären utav avtal, innefattande förbud mot öppnande av handelsbod; och

nr 9, i anledning av väckt motion angående tillägg till aktiebolagslagen m. m. om prövning av behovet och folkets försörjning såsom villkor för anläggning, sammanslagning och förflyttning av storfinansiella företag; samt

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 9, i anledning av väckta motioner angående arbetslöshetsförsäkring; och nr 10, i anledning av väckt motion med förslag till lag om offentliga arbetsförmedlingsanstalter.

§ 10.

Justerades protokollsutdrag.

§ 11.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Gustafson</i> i Vimmerby	under 7 dagar fr. o. m.	den 13 febr.,
» <i>Hansson</i> i Trollhättan	» 4 » »	» 15 »
» <i>Sjögren</i>	» 4 » »	denna dag och
» <i>Hultman</i>	» 4 » »	den 13 febr.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.49 e. m.

In fidem
Per Cronvall.